

CERKVENI GLASBENIK

GLASILO CECILIJINEGA DRUŠTVA V LJUBLJANI

ŠT. 9, 10

SEPTEMBER ♦ 1934 ♦ OKTOBER

LETO 57

† Dr. Josip Mantuani:

Razvoj slovenske glasbe.

(Dalje.)

Ko so se naši prednamci bili usposobili in začeli samostojno skladati, so vnašali — nevedé in nehoté — v svoje kompozicije narodne (slovenske) posebnosti, začinjali so svoje skladbe z narodno slovensko psiho. To so posebnosti, ki jih ne nahajamo pri drugih narodih one dobe in se odražajo v postopih in intervalih, posebno pored, kako slede drug drugemu, pa tudi v sklepih in modulaciji; skratka: veliko, evropsko, umetno glasbo so naši slovenski prědhodniki začeli ponarodovati. Ponavljam pa, da se je to godilo nehoté in nevedé pa tudi v zelo skromni meri, ki je pa postajala polagoma večja.

Naša javnost je imela tedaj veliko zanimanje za glasbo, pa tudi srčno, globoko poželenje po nji. Preglejte, kar nam poročajo naši starejši kronisti, kakor Valvasor in Thalnitscher, pa tudi uradni spisi in letna poročila jezuitskega ustava za bivšo Kranjsko, in slične zapiske za druge kraje slovenske zemlje.

V tej dobi posega v razvoj med Slovenci tudi dramatična glasba, ali da rečemo točneje: opera. Razvoj te glasbene oblike se je začel za Slovence na bivši kranjski zemlji in posebno v nje glavnem mestu, v Ljubljani. Slovenska Istra, Štajer in Korotan so udeleženi šele v drugi vrsti. To dejstvo ima svoje globoke vzroke; temelj umetniškemu razmahu je prozaične vrste: stanje trgovine. Ta je ustvarila Ljubljani obstoj: ustanovljeno je bilo naše mesto kot trgovska postojanka in njen pomen je bil vedno, posebno v 16., 17. in še v 18. stoletju, v trgovini. In zemljepisna lega Ljubljane je taka, da se je drugi narodi ne morejo ogniti, pa naj prihajajo od severa ali juga, z istoka ali zapada. In vsi so prihajali sem in sklepali kupčije. S tem je rastlo tudi blagostanje v mestu, pa tudi po deželi. Ljubljana je prišla v

sredotočje izmenjavajočih se kultur velikih narodov, predvsem seveda Italijanov in Nemcev, za katere je bil slovenski rod in slovenska zemlja na eni strani ločilna, na drugi pa spojilna plast. Slovenski živelj je pa bil po številu prešibek, da bi se bil mogel ubraniti vplivu romanske in germanske kulture. Varoval je sicer svojo tradicionalno zasidrano, a primitivno kulturo čudovito vztrajno, a pri tem se je vendar vzpenjal vedno višje ob opori večjih sosednih kultur. Vse ljudske plasti se tega dvojnega procesa pač niso mogle udeleževati; izven ožjih stikov z novo smerjo so ostali kmetje in starejši mali obrtniki, dočim so šli duševno višje naobraženi sloji skozi drn in strn. Marsikaj so prinašali v našo domovino tudi rokodelski pomočniki: naši rojaki, ki so se vračali s potovanja — (kajti vsak oproščen vajenec je moral po svetu, da se izpopolni v svoji stroki). Slovenski pomočniki so hodili v Nemčijo in Italijo, izjemno v Francijo, še manj v Španijo, Anglijo, skandinavske dežele, v Rusijo ali celo v daljni orient. Dobra posledica tega potovanja je bila, da so imeli obrtniki slovenskega rodu izvrstne delavce, a obratna stran je bila pa: raznarodovanje: takrat ne še politično-smotreno, pač pa družabno-praktično. To je bila ena struga, po kateri je pritekala izvenslovenska kultura v naše slovenske dežele. — Znanost in umetnost so pa prinašali slovenski inteligentje z univerz. Samo da ni bilo to, kar so prinašali, v prilog naši narodnosti. — Tretji vir je bila inozemska, v prvi vrsti nemška in italijanska, od srede 17. stoletja naprej tudi francoska literatura, ki je tolmačila novi tok na vseh duševnih popriščih. — Četrto pot so ubirali potujoči umetniki in umetničarji, in to velja posebno za glasbo. Italijanske pevske družbe, ki so potovale iz Italije proti iztoku, so se ustavljale v naših krajih, posebno v Ljubljani, ter izvajale italijanske opere. Te umotvore so torej slišali Ljubljančani prej kakor večja mesta. Vse so peli seveda v svojem jeziku, ki ga je tukaj že razumela večina doseljencev in tudi mnogo domačinov. Žal, da nimamo vseh podatkov o teh izvajanjih. Če ne že prej, so čuli prebivalci Ljubljane opero (v italijanščini) že l. 1650., potem 1652. in 1655.; l. 1662. so prišli pevci (Italijani in Nemci) iz Innsbrucka, in od tedaj dalje so se menjavali Italijani in Nemci. Do l. 1740. so bile operne predstave v Ljubljani za povabljenе goste; a ko je prišla 1740 Mingottijeva družba in ostala tukaj nekaj časa, so bile te opere dostopne vsem slojem proti vstopnini. L. 1742. so priredili dvorano deželnega dvorca za gledališčne predstave, l. 1765. so pa postavili posebno poslopje za gledališče, kjer je dobila tudi opera svoj stalni dom.

Trajalo je pa še precej dolgo, preden smo prišli do prvega poizkusa v slovenskem jeziku. Tudi to je šlo lepo polagoma in stopnjema. Prvo brv je položil preko vrzeli, ki je ločila italijansko in slovensko opero, baron Žiga Zojs, ki je — kot Italijan — prevajal speve iz italijanskih oper na slovenski jezik. Ker je imel oba jezika popolnoma v oblasti, je verjetno, da je bil tudi prevod lahko peven; celo Italijani so smatrali te v slovenščino prevedene speve za izredno pevne: »cantabilissimi« — tako

sporoča Kopitar Dobrovskemu. Te speve so vlagali v italijanske opere in jih peli. Sevé, da Zojs tu ni postopal izvirno, ampak je imel tudi za to vzorce pri drugih narodih, ki so hodili isto pot. — Preden pa se bavimo z opero, moramo omeniti še druge odnošaje, ki so omogočili podlago, na katero so mogli postaviti idejo slovenske opere.

Duševno gibanje v deželah, ki so jih poselili Slovenci, je bilo od konca 17. stoletja dokaj razvito in resno, četudi ne ravno narodno v modernem smislu, posebno ako mislimo na Ljubljano. Kajti koroška in južnoslovenska mesta stopajo v ozadje, ker tam ima nemščina prvo mesto v jezikovnem pogledu; Istra in Goriška sta glede glasbe, posebno pa opere, popolnoma zapadli italijanskemu diktatu. Od l. 1701 so imeli Ljubljanci v dveh združenjih: v »akademiji delovnih mož« (academia operosorum) in v »akademiji ljubiteljev harmonij« (academia philo-harmonicorum) združene najboljše zastopnike svojih strok. Akademija glasbenikov je bila ustanovljena l. 1701, a javno je nastopila prvič l. 1702. Člani so imeli svoj smoter v praktičnem proizvodjanju skladb. Sodelovali so v cerkvah pri večjih svečanostih, serenadah, v koncertih, posebno pa pri muziciranju v domačih krožkih. In pri tem so prihajali na vrsto najmodernejši umotvori, tako, da mirne vesti trdimo, da so bili filharmoniki v Ljubljani na vrhuncu. Naša slovenska prestolica sploh ni zaostajala za drugimi, tudi mnogo pomembnejšimi mesti, kakor so bila n. pr. Benetke, Dunaj, Gradec, Innsbruck, Milan i. dr. v.

Sedaj se množe imena glasbenikov, ki so pa bili večinoma ali iz plemiških ali iz patricijskih krogov. Imenovali smo že barona Zoisa; temu se pridružuje dolga vrsta drugih: baron Anton Codelli, grof Venceslav Gallenberg, Caharija pl. Garzarolli — ki so bili vsi večji slovenščini; najzanimivejši mož tega kroga je pač Franc Pollini (1763—1846), sin ljubljanskega zdravnika; bil je učenec Mozartov, pozneje Zingarellijev, pevec, skladatelj, pianist in violinist. Zapustil je okrog 60 kompozicij, med njimi opero »La casetta«. — Kar pa nas posebej zanima, je dejstvo, da je pel v Ljubljani kot operni pevec tudi slovenske vloške. — Vzlic tej muzikalni kulturi je pa v 18. stoletju večji del pridobitev iz dobe reformacije in tudi to, kar je še vzdrževalo razdobje protireformacije, močno zadremalo, kar tiče slovenščine. Prav v tem trenutku nas preseneti mož — menih, bosonogi avguštinec, o. J a n e s D a m a š č a n o d i m e n a M a r i j e D e v (1732—1786) — mož povprečne omike svoje dobe, ampak imajoč nekaj smisla za slovenščino. Ta je spesnil, opirajoč se na italijanskega pesnika Petra Metastazija (Trapassi) in na staroklasično mitologijo ali bajeslovje besedilo za prvo slovensko opero z naslovom »Belin«. Ako pravim prvo slovensko opero, velja to pogojno, ker ne vemo, da-li ni kdo že pred Devom poizkusil kaj podbnega; kajti v naši slovstveni zgodovini je še vedno dokaj temnih točk. Besedilo »Belina« je nastalo domnevno l. 1780. To besedilo je uglasbil ljudskošolski učitelj Jakob Zupan (1734—1810).

V Kamniku je učiteljeval 48 let. V glasbi je bil nenavadno naobražen in zložil več latinskih instrumentiranih maš pa tudi drugih cerkvenih spevov. Vodil je vse glasbene prireditve kamniškega »Cecilijinega društva« (ki se je imenovalo »Accademische Confoederation Stae. Caeciliae«). Bil je torej Zupan zmožen uglasbiti opero malega obsega, kakor je bil »Belin«. Ta se imenuje sedaj »opera«, sedaj »opereta«; Dev sam jo imenuje »opereta«. Mi jo moramo smatrati za malo opero, ker se poje vse besedilo zdržema. Da jo imenuje Dev »opereto«, je po izrazoslovju njegove dobe pravilno, ker so nazivali opere majhnega obsega tudi operete. »Belin« ima resnično skromen obseg: 3 »nastopja« — tako imenuje Dev dejanja ali akte; v prvem 4 točke, v drugem 6 točk, v tretjem spet 4 točke. Pesmi — ki jih imenuje Dev »aria« — je 5 v vsej operi; tu ne smemo misliti na dolge in obsežne samospeve, ampak pesmi z izrazitim napevom, ki ne stavi posebnih zahtev pevcu ali pevki. Največ vsebine zavzemajo »recitativi« ali pevskopripovedujoči deli; eno samo mesto: 3 kitice po 8 stihov, se je pelo »arioznu«, t. j. z izrazitim napevom, vendar ne v obsežnem in glasbeno težavnem samospevu, ki so ga Italijani krstili »aria« ali »aria di bravura«; poslednja je bila tehnično težavna. Razen teh nahajamo v Dev-Zupanovi operi tudi en zbor — edini vse opere — in ta je majhen: ena kitica šesterih stihov; pele so ga pa samo ženske. — Ker se je glasba izgubila ali ne še našla, ne vemo ničesar o podrobnem ustroju; domnevno je bila ta operica pisana za žive glasove s spremljevanjem klavirja in morebiti še gosli in violoncella. Arhivalno ni še izpričano, da se je kdaj izvajala; vendar je verjetno, da so jo uprizorili, četudi le v kaki manjši družbi.

S to malo opero je bil storjen korak v območje velikih glasbenih oblik; bilo je gugajoče se in boječe stopicanje. Vendar je treba ugotoviti, da Dev in Zupan nista bila edina, ki sta si upala stopiti na oder; imamo jih še nekaj, to pa naših mož — le da niso pisali vsi besedila v slovenščini, kakor n. pr. že omenjeni Pollini, pozneje Jurij Mihevec (1805—1882) ali pri nas udomačeni Čeh Gašper Mašek (1794—1873). Zdi se, da je vendar tudi nezadostna glasbena omika ovirala gojitev slovenske opere. Zato so se naši literati obrnili k drami. Prvi je bil v tej dobi Anton Linhart, ki je priredil najprej veseloigro »Županova Micika« (1789), to pa po Richterjevi »Die Feldmühle«; za samostojen polet ni še zaupal lastnim krilom. A pogrešali so petja. L. 1790 je storil Linhart korak dalje in priredil po francoski veseloigri P. A. C. Beaumarchaisovi »La folle journée«, slovensko »Veseli dan ali Matiček se ženi« ter jo lokaliziral na Kranjskem. Igra sicer takrat ni prišla na oder — Linhart je umrl 1795 — ampak se je izvajala prvič pod popolnoma drugačnimi razmerami šele 1849, vendar tako, kakor jo je uredil Linhart. Posebno privlačne so bile pesmi.

Po tej veseloigri o nemi spet slovenska beseda na odru za nekaj časa. V nadomestilo so pa slišali Ljubljancje nemške opere, n. pr. Maškove: »Emina« — »Die Unbekannten« — in »Die Strafbaren«. Ljub-

ljančan Jurij Mihevec je šel na Dunaj in tam skladal nemške opere in operete (Das Kind der Fee — Ein treuer Diener — Die Radikalkur (to so bile operete); potem: Das Reimspiel — »Recht behalten die Planeten« — in »Die Masken« — poslednje tri so opere. Tako je Slovenec pel Dunajčanom nemške opere in operete — a kulturno je vendar deloval — pa nikdar zoper svoj rod; na naslovnih listih svojih skladb poudarja rad, da je doma »iz Ljubljane v Iliriji«.

L. 1848 je nekoliko zrahljalo politične spone — in to se odraža tudi na gledališkem odru. Poleg stare veseloigre »Županova Micka« se pojavi v tem letu (1848) na gledališkem odru v Ljubljani nova burka »Tat v mlinu ali Slovenec in Nemec« (po J. N. Štěpánkovi »Čech a Němec«). Prevel jo je v slovenščino I. Kleemann s pomočjo Jurja Kosmača; napeve je zložil Jurij Fleišman. — Dve leti pozneje (1850) se pojavi končno izvirna slovenska opereta: »Jamska Ivanka«, ki jo je spesnil in uglasbil Miroslav Vilhar (1818—1871). Zanimivo je pri tej opereti, da jo je navdušeni in narodno globoko prepričani Slovenec, Miroslav Vilhar, spesnil izvirno v nemščini kot »Johanna von Luegg«, a je besedilo prevel in priredil v slovenščini ter zložil napeve in jih harmoniziral; spremljajoče glasbilo je bil klavir. Ko se je potem »Slovensko društvo« zavzelo za uprizoritev te operete na gledališkem odru, je Vilhar izročil svoje delo vojaškemu kapelniku J. Schantlu, da je pregleda in inštrumentira. Tako je stopila prva izvirna »slovenska« narodna opereta pač na lastne nožice, a stopicala je sprva ob roki svoje dojenice, splošne evropske umetne glasbe.

Medtem se množi število domačih glasbenikov — večinoma le za silo poučenih v svoji »umetnosti«. Kar so imeli, so si prisvojili doma, privatnim potom; da bi bili iskali temeljiteje in globlje naobrazbe, v to svrho niso imeli sredstev, pa tudi ne pravega pojmovanja o vzvišenosti glasbene umetnosti: prevečevalo jih je pa poželenje po pesmi — in skladali so večinoma le pesmi. V prvi vrsti cerkvene. Ako tega niso zmogli, so dali samo navodila, po katerem napevu je peti pesem. Na ta način so zanesli mnogo posvetnih napevov v božji hram. Tako n. pr. Filip Jakob Repež (1706—1773), ki je dal na svetlo — kot organist v Ložu — štiri pesmarice: »Stima Boshia«, »Romarske bukvice«, »Nebeshku Blagu« in »Romarsku drugu blagu«. Napevov Repež ni dodal, pač pa navodila, po kateri melodiji je peti pesmi, n. pr. »Na visho koker en Minuet«; »na visho koker ena od nove mashe, katera je na en hiter Minuet narjena«; »na visho koker en stari lashki Marsh«; »na eno gmain nemshko visho«; »na visho koker ta gmain teh salublenih Pefem«! Kaj bi bil rekel Ahacij Steržinar, ako bi bil to doživel? Nam se čudno zdi to postopanje — in vendar je nekaj — seve površne — logike v njem. Repež je delal po vzorcih. Podobno so postopali Nemci davno pred njim: podlagali so besedila cerkvenih pesmic napevom narodnih in sploh svetnih popevk. Jezuit o. Nikola Krajačević (1582—1653) je delal med Hrvati po istem načelu; tako n. pr.

veleva, naj se poje »Zdrava zvezda morska« po napevu: »Hranila devoyka tri szive szokole«; pesem: »O ti Gospa odičena« po napevu: »Igralo kolo ssiroko«; druga Marijina: »Zdrava budi Maria« naj se poje »na noto«: »Poszeal szem basulek, poszeal szem draga ljubac«; ali za spokornico: »Smiluj se mene o Bože« (lat. Misereere mei Deus) zahteva melodijo: »Lepo mi poje czerni kosz«. In vendar je bilo to premišljeno. S tem postopanjem je hotel izkoreniniti opolzke narodne pesmi, ker je pridržal napev, a podložil mu cerkveno besedilo. Da-li je to vedlo do zaželenega smotra, nočemo raziskovati. Vsekako Repež na to ni mislil, ko je priporočal gori omenjene napeve. In še nekaj. Stremljenje za modernimi napevi na eni strani, a nepoznavanje istih na drugi, je dovedlo izdajatelje in prirejevalce cerkvenih pesmi na neprava pota. Iskali niso več napevov zamišljenih za človeški glas, ampak so plenili — precej brez razumevanja — napeve ali vsaj snov za nove napeve kratkomalo iz instrumentalnih skladb. In to je bila nesreča za cerkveno glasbo, ker izziva odklonilno kritiko, žal, po vsej pravici: takim napevom se široki sloji niso mogli privaditi, ker je bilo preindividualno za njihovo čuvstvovanje.

Poleg Repeža so prirejali cerkvene pesmi ali jih vsaj zapisavali Anton Wider (*1722, kdaj in kje je umrl, ni ugotovljeno); ta je na pobudo župnika Franca Mihaela Paglovca zapisal več cerkvenih pesmi z napevi, ki so bili deloma še iz starejše dobe in resnejše smeri. Za njim je Osvald Gutschmann (1724—1790) dal na svetlo »Meshnu petje«, stolni vikar ljubljanski, Maks Redeski (1740—1814) zbirko: »Osem inu shestdeset sveteh pesm«, katerih glaske so bile tiskane na Dunaju. Gašper Mašek (1794—1873) je skladal latinske maše; Gregor Rihar (1796—1863), duhovnik, zborovodja in organist ljubljanske stolnice, je zložil ok. 500 cerkvenih spevov vseh vrst. Posebno so se mu posrečile slovenske pesmi, katerih napevi so vsi lahko pevni in so zadeli tako točno ljudski okus njegove dobe, da je veljal Rihar ok. 60 let za neprekosljivega cerkvenega skladatelja. Da-li so vsi napevi izvirni, ni še nihče preiskoval. Ž njim je delal Blaž Potočnik (1799—1872), to pa posebno kot pesnik, pa tudi kot skladatelj cerkvenih pesmi. Tudi Josip Hinek (1796—1886) je skladal za cerkev. — Matija Majar (1809—1892) je izvršil prvi poizkus, zbrati in dati na svetlo splošno-slovensko pesmarico, ki je bila tiskana pod naslovom: »Pesmarica cerkevna, ali svete pesme, ki jih pojo ilirski Slovenci na Štajerskim, Kranjskim, Koroškim, Goriškim in Benatskim, ... 1846. — Ta pesmarica je zanimiva in važna bolj za presojanje politične miselnosti tiste dobe, nima pa praktične in muzikalno-umetniške vrednosti.

Svoja pota je ubiral v Ljubljani učitelj Leopold Cvek (1814 do 1898). Opiral se je na glasbo svoje mlajše dobe, posebno na Italijane (Bellini, Donizetti), deloma tudi še na dunajske klasike. Njegove skladbe so bile priljubljene posebno med preprostimi sloji. Skladal je pretežno za cerkev. — Jurij Verdinek (Brdinek) († 1836) je priobčil

1. 1820 v Celju za južni Štajer v molitveniku »Vsakdanji kruh« imenovanem tudi »vse sorte zirkovne pejsme«. Od tedaj se množe molitveniki, obsegajoči tudi pesmi; skoraj sleherno leto nam prinese kako novo knjigo te vrste. Za ogrske Slovence je priredil protestant Mihael Barla l. 1823 »Krszcsanszke nóve peszmene knige«, dočim je Peter Dainko, kaplan v Radgoni l. 1826 dal med ljudi »Sto cerkvenih ino drygih pobožnih pesmi«; leto pozneje je dal natisniti tudi »Sto in petdeset posvetnih Pesmi«. V Radgoni, 1827. — Istodobno se pojavi kot pesnik in komponist cerkvenih pesmi duhovnik Luka Dolinar (1774—1863), ki je priobčil od l. 1826 do 1841 štiri zbirke pesmi (1. od svetega leta, 1826; 2. od farnih pomožnikov, 1839, s pristavkom: od svetnikov in svetnic v ljubljanski škofiji samó v podružnicah češčenih, 1841; 3. Peľme v godove in prasnike zeliga leta, 1833; 4. Peľme v'neđele zeliga leta, 1829). — Prehod iz te dobe v drugo, naprednejšo, je zasnoval Kamilo Mašek (1830 do 1859). Bil je sin Čeha Gašperja Maška, rojen v Ljubljani, umrl v Ščavnici. V glasbi je bil izvežban že doma pri očetu, v javni šoli in v šoli Filharmonične družbe; a končno je šel še na dunajski konservatorij, da se izpopolni. Vrnivši se domov je hotel uvesti vse nove pridobitve, posebno kar tiče okusa in vzgojnih načel. Tako njegova nemško-slovenska pevska šola za otroke — seve pisana v nemščini, kar l. 1859 skoraj ni moglo biti drugače. Svoje skladbe je pošiljal v svet deloma kot samostojne publikacije, deloma v zbirkah, kakor je bila Fleišmanova »Grlica«. — Izvirna in vsestransko zanimiva je njegova »Cäcilia«, časopis za zboljšanje cerkvene glasbe. Tudi ta mesečnik je bil pisan v nemščini. Naslov se glasi v prevodu: Cecilija. Glasbeni mesečnik za podeželske organiste, šolske učitelje in pospeševalce glasbene umetnosti na deželi. Na svetlo daje s posebnim ozirom na one župnije po deželi, kjer gospoduje slovenščina — Kamilo Mašek ... itd. Izhajal je 1857—1859 in obsega vkupe 204 strani. Priloge so litografirane. Vsa vsebina izpričuje, da je Mašek nameraval izboljšati (ali reformirati) »umetno« cerkveno glasbo, ki je bila pri nas takrat na nizki stopnji. Besedilo tolmači tehnične strani, priloge prinašajo vzorce za dostojne, a z majhnimi sredstvi izvedljive cerkvene speve — seve — po tedanjem pojmovanju. A smrt je ugrabila nadarjenega, nadebnega 29 letnika.

Njegovo delo so nadaljevali v vedno dvigajoči se črti Ivan Miklošič na Štajerskem, učitelj (1823—1877), dokaj plodovit skladatelj maš in cerkvenih pesmi (s slovenskim besedilom). Na Kranjskem Leopold Belar (1828—1899), ljudskošolski učitelj, vodja cerkvenega zbora pri Sv. Jakobu v Ljubljani, dober skladatelj. Plodonosno je bilo delo, ki je je vršil Čeh Anton Nedvėd (1828—1896) kot učitelj glasbe, skladatelj in dirigent. Pa tudi Fran S. Adamič (1830—1877), ljudskošolski učitelj, je skladal dobre cerkvene speve. Iz dolge vrste domačih organistov in ljudskošolskih učiteljev ni mogoče navajati izčrpno posameznih imen; samo toliko naj pristavim, da je dobila v njih vsaka smer svojo oporo.

† P. Hugolin Sattner

(Konec.)

Delo, ki ga je p. Hugolin Sattner vršil po svoji premestitvi v Ljubljano pri Cecilijinem društvu za ljubljansko škofijo, zasluži posebno poglavje.

Omenil in poudaril sem že, da ima Sattner pri ustanovitvi našega škofijskega Cecilijinega društva glavno zaslugo. Bil je društveni odbornik od začetka; sodeloval pri našem »Cerkvenem Glasbeniku« od začetka. V Ljubljani je to — v Novem mestu začeto — delo nadaljeval z vsem srcem in z vsemi močmi do konca svojega življenja.

Sprva odbornik, je bil od 1905 do 1908 društveni tajnik, od 1905 do 1911 podpredsednik, od 1911 do 1931 pa društveni predsednik, in zadnja leta še odbornik. Društvenih sej se je redno in točno udeleževal. Bili so lepi časi, ko so bili v odboru še pokojni ravnatelj Gerbič, pokojni dr. Mantuani, sedanji novomeški kanonik Ferjančič in p. Hugolin, vsi vedno točni, zvesti, polni ljubezni in navdušenja za napredek naše cerkvene glasbe.¹ P. Hugolin je gorel za cecilijanski ideal, in zanj navduševal tudi druge v besedi, v spisih, v skladbah. Delal je vedno na to, da bi naša cerkvena glasba bila čim bolj sveta, umetna in splošna, kakor zahteva Pijev Motuproprij. Da bi naše cerkve imele dobre orgle in dobre organiste, izvežbane pevske zборе, spretno in vnete pevovodje. Da bi našim korom ne primanjkovalo dobrih, za bogoslužje primernih, hkrati pa res umetniških skladb. Delal je na to, da bi se predvsem slovesne pete maše vršile pri nas tako, kakor zaukazuje Cerkev. Da bi se upošteval latinski jezik pri slovesnih mašah, kakor in kolikor to zahtevajo cerkvenoglasbena določila. Kršitve cerkvenoglasbenih določil in zlasti zadnje omenjenih so ga močno bolele. Edino za cerkveno ljudsko petje se ni mogel posebno ogreti. Bal se je, da bi to utegnilo škoditi gojitvi zborovskega petja, morda tudi nekoliko okrniti slovesno liturgično petje in da bi se ne vtihotapile v cerkev zopet manjvredne pesmi. Morda je bil ta njegov strah deloma upravičen. Na nas je, da bomo ljudsko petje izvedli tako, da ne bo oškodovano pri tem niti zborovsko petje, niti slovesna liturgija, niti značaj pesmi, kakor se za bogoslužje spodobi.

P. Hugolin Sattner je kot predsednik zelo spretno vodil društvene občne zборе. Nanje se je vestno pripravljaj. Imel na njih lepe nagovore, in večkrat tudi temeljite govore, n. pr. na XV. občnem zboru 1911 o cerkveni glasbi in njeni bistveni razliki od posvetne, na XVI. občnem zboru 1914 zopet o cerkveni glasbi in cerkvenoglasbenih določilih, na XXI. občnem zboru 1931 je v jedrnatem nagovoru pojasnil, kako je prišla sv. Cecilija do naslova zavetnice cerkvene glasbe.

¹ Med posebno pridnimi in vnetimi odborniki moram na tem mestu omeniti in pohvaliti še sedanjega predsednika msgr. Stesko.

Zavzemal se je za cerkvenoglasbene tečaje Cecilijinega društva in pri njih sodeloval. Na tečaju 1911 je poučeval figuralno petje in pevovodstvo ter naštudiral z udeleženci Ravanellovo latinsko mašo »Messa solenne« op. 83. za triglasni moški zbor z orglami. To mašo so udeleženci tečaja izvajali pod njegovim vodstvom pri sklepni slovesni maši v frančiškanski cerkvi. Na tečaju, ki se je imel vršiti l. 1914. poleti v Ljubljani, bi bil razlagal okrožnico knezoškofa Jegliča o cerkveni glasbi in tudi pri koralnem tečaju za duhovnike bi bil sodeloval. Pa radi vojne — ki je čez noč prihrula v deželo — se žal ni vršil nobeden teh tečajev. Na tečaju l. 1921. je predaval o metodiki pevskega pouka.

Da bi se vedno bolj navzel pravega cerkvenoglasbenega duha in spopolnil svoje cerkvenoglasbeno znanje, je tudi iz Ljubljane posečal inozemske glasbene tečaje. L. 1911. sva se skupno udeležila cerkvenoglasbenega tečaja in ž njim združenih glasbenih produkcij v Inostu. L. 1913. pa je bil na cerkvenoglasbeni konferenci v Solnogradu.

Sodeloval je pri ustanovitvi cerkvenoglasbene komisije za ljubljansko škofijo in postal l. 1913. pri njenem oživetvorenju njen član, hkrati tudi nadzornik organistov v ljubljanski okoliški dekaniji.

L. 1916. je govoril bogoslovcem v semenišču o priliki 25 letnice njihovega Cecilijinega društva o cerkveni glasbi.²

Naša orglarska šola in njen prosep sta mu bila zelo na srečo. Prihajal je skoro redno k sprejemnim izpitom in kot strokovnjak odločeval, kdo naj se sprejme. Pri takih prilikah je semtertje spregovoril učencem nekaj vzpodbudnih besed. Ravnotako je rad in z velikim zanimanjem prisostvoval končnim izpitom absolventov orglarske šole ter bil vedno vesel njihovih uspehov. Tudi je kot predsednik Cecilijinega društva izposloval naši šoli večkratno podporo od bivše Kranjske hranilnice kakor tudi od naučnega ministrstva.

Koliko je v Ljubljani napisal v naš »Cerkveni Glasbenik«. Koliko člankov: govorov o cerkveni glasbi, različnih razprav, življenjepisov, poučnih člankov, orglarskih in drugih ocen itd.! Koliko spisov je poslal nenaprosen, kako rad in hitro je vstregel naprosen! Kot urednik »Cerkvenega Glasbenika« sem mu za njegovo vztrajno in dragoceno pomoč globoko hvaležen.

Kot strokovnjak v orglarstvu in zvonstvu je sodeloval pri tovrstnih dispozicijah. Orgelskim mojstrom, zlasti Milavcu in Jenku je bil več in naklonjen svetovalec. Koliko krasnih naših novih orgel smo skupaj kolavdirali, pri kolikih cerkvenih koncertih ugotavljali vrline naših novejših orgel!

Končno je in to še posebno s svojimi ognjevitimi skladbami isto-

² Na tem mestu omenjam tudi njegov referat na I. katoliškem shodu v Ljubljani l. 1892 v odseku za vedo in umetnost o glasbi. Na sestanku cecilijancev v Stični l. 1901 je govoril o gregorijanskem koralu. L. 1903 je v Katoliškem domu v Ljubljani predaval o glasbi.

tako krepko in pomembno utiral nova pota in nove smeri naši cerkveni glasbi, in ji pomagal, da se je iz omejenega, preveč strogega in deloma suhoparnega cecilijanstva razvila v bolj živahen, čvrst, iskren in našemu slovenskemu čuvstvovanju prikladnejši slog in se tudi zaradi njegovih izvrstnih skladb visoko dvignila. Njegove cerkvene skladbe so sploh vedno sveže, vseskozi melodične, iskrene in polne življenja, harmonsko prijetno blagoglasne, dostikrat tudi kontrapunktično umetno izpeljane, v celoti učinkovite. Sattner je bil in bo gotovo tudi še ostal ljubljene naših korov.

O glasbi je pisal razen v »Cerkvenem Glasbeniku« tudi še v »Sveti Ceciliji«. Priobčil je v njej »Glasbene razgovore (1919—1921), opisal na kratko zgodovino opere in poslal še nekaj drugih poročil.

V »Novih Akordih« je v daljšem članku zagovarjal svoj oratorij nasproti uredniku dr. Gojmiru Kreku in Lajovcu. O cerkveni glasbi je poročal tudi v nemške cerkvenoglasbene liste.

Že omenjeni P. Hugolinov lastni življenjepis, tičoč se njegovega glasbenega delovanja, je objavilo letošnje »Cvetje« v 6., 7. in 8. številki.

Razen tega je poslovenil l. 1880. dve povestici Krištofa Šmida: »Ljudevit Hrastar« in »Golobček«, l. 1883. pa istega pisatelja povestice: »Kresnica«, »Kapelica v gozdu« in »Kantarček«. L. 1896. je izdal svoje »Apologetične govore«. Mnogo govorov je natisnjenih v »Duhovnem Pastirju«. Svoje potovanje po Italiji l. 1889. je popisal v 19 člankih v »Slovincu«. Obiskal je takrat Benetke, Padovo, Milan, Turin, Genovo, Pizo, Firence, Goro Alverno, Asisi, Rim, Loreto in Bologno. V nekaterih člankih se je dotaknil tudi italijanske cerkvene glasbe. V »Slovincu« je priobčeval tudi krajše ocene in podobno.

Močna, prisrčna in dolgotrajna vez ga je spajala z Glasbeno Matico v Ljubljani. Pred vojno je bil mnogo let njen, jako delaven odbornik. Zlasti pa ga je Glasbena Matica kot skladatelja velikih glasbenih del štela med svoje prve in posebno drage. Izvolila ga je za svojega častnega člana in mu še živemu postavila pred svojo hišo v Vegovi ulici ob svoji 60 letnici poleg drugih spomenikov doprsni kip.

Za častnega člana ga je izvolilo tudi pevsko društvo »Ljubljanski Zvon«.

Pri »Pevski zvezi« je Sattner več let bil v odboru in mu je »Pevska zveza« hvaležna kot svojemu velikemu zaščitniku in skladatelju slovenskih zborovskih pesmi.

Sattner je slovel tudi kot govornik in bil čislán spovednik.³

Kot človek je bil blag in plemenit, v nastopu fin, obziren, takten; mož reda in dela, mož odločen, energičen, vztrajen in neumoren. Užival je vsesplošno spoštovanje. To se je videlo ob raznih jubilejih, ki jih je v

³ Mnogo je spovedoval v raznih ženskih samostanih, nekaj časa tudi uršulinke v Ljubljani; šolske sestre Notre Dame v Ljubljani pa do zadnjega in jim tudi propovedoval. Spovedoval je tudi bogoslovce v semenišču, v samostanu doma pa svetne duhovnike.

življenju obhajal: ob 60-, 70-, 80-letnici, ob 25-letnici župnikovanja in vodstva frančiškanskega kora, ob raznih izvajanjih njegovih obsežnih koncertnih skladb, ob vprizoritvi njegove opere »Tajda« itd. Ob vseh teh prilikah so naši dnevniki, naši glasbeni in drugi listi pisali obširno o njem in njegovem delu. Ob njegovi smrti in pogrebu pa se je tako rekoč vsa Ljubljana še enkrat zgrnila okrog njega in mu izkazala sijajno čast.

Za velike zasluge za Cerkev je bil Sattner imenovan za častnega konsistorijalnega svetnika. V Avstriji je bil odlikovan z viteškim križcem Franc Jožefovega reda, v Jugoslaviji z redom sv. Save. Od papeške višje cerkvenoglasbene šole v Rimu je prejel kot prvi Slovenec diplom o članstva. V nebesih pa naj ga odlikuje najvišji Gospod s častnim mestom med svojimi izvoljenimi!

Slava p. Hugolinu Sattnerju!

Dr. A. Dolinar:

Zgodovina katoliške cerkvene glasbe.

(Dalje.)

Težišče glasbenega razvoja se koncem 17. in v začetku 18. stoletja premakne na italijanski jug: Neapelj zablišči za dolgo dobo let kot glasbeno središče. Pred enim stoletjem začeta smer monodije doseže ravno v tej neapolitanski šoli svoj prvi višek, ki temelji prav na njenih sestavnih osnovah.

Podlaga je bila dana z ustanovitvijo konservatorijev: ki so bili prvi za 16. stol. urejeni ravno v Neaplju. Beseda »conservatorio« pomeni zavetišče, sirotišče — kar so tako zване hiše spočetka tudi bile in kjer so tam bivajoče sirote, ki so bile glasbeno nadarjene — prejele prvo glasbeno naobrazbo. V teh šolah se je posvečala pozornost zlasti pevskemu pouku in potem seveda tudi učenju kontrapunkta, kar je v tisti dobi veljalo zlasti kot »moderno«. Prvi sad florentinske reformacije se je tukaj enostransko razvil: namreč v gojitvi lepega petja, ki se izraža zlasti v žarkih melodijah, radi česar to šolo tudi — zlato dobo melodije nazivljemo. Smisel za lepe in res prave melodije prevladuje v operah, cerkvenih in svetnih skladbah. Očarujoča milina južnega neba, tajni šepet morskih valov, bujna flora: vse to je polnilo domišljijo umetnikov, da so dajali izraza temu v številnih skladbah raznovrstnega značaja. Italija zaklada v tej dobi vso ostalo Evropo s skladatelji, pevci, dirigenti; italijanska (bolje neapolitanska) opera obvlada razdobje do Mozartovega opernega ustvarjanja. Glavni poudarek leži na svetni glasbi: toda tudi cerkvena glasba neovirano uporablja nove izrazne pridobitve: vsi svetni skladatelji so bili hkrati tudi avtorji istotako številnih cerkvenih skladb. Velika škoda je, da je izmed vpisanih skladb tako malo ohranjenih.

Tekom te razprave je bilo že omenjeno, da je novi slog rodil tudi nove oblike — ali bolje rečeno — ustvaril vse predpogoje, da so se

mogle razviti nove oblike in to na eni strani opera, na drugi pa oratorij in kantata. Nas zanimata v prvi vrsti slednji dve obliki, čeprav ne smemo pozabiti, da je bil zlasti v tej dobi razvoj opere silno močan in je ta razvoj močno vplival tudi na rast cerkveno-glasbenega sloga: to medsebojno pronicanje je prišlo še bolj do veljave radi tega, ker so bili skladatelji cerkvenih in svetnih del eni in isti in je sploh tudi razločevanje med cerkveno in svetno glasbo bilo komaj otipljivo.

Oratorij imenujemo skladbo deloma epičnega, liričnega in dramatičnega značaja in sicer za soliste, zbor in orkester, vse pa brez sceničnih pripomočkov. Obstoji iz uvoda in cele vrste zaključenih samostojnih odstavkov (arij, duetov, zborov), ki so z recitativi med seboj organsko zvezani. Besedilo je vzeto iz sv. pisma ali pa iz legende. Ime pride od »oratorio« molilnica, kjer je Filip Nerij prirejal take duhovne prireditve, ki so obstojale iz predavanj, duhovnega branja in dramatičnih predstav svetopisemskih dogodkov: vse pa je bilo povezano s pevanjem oddelkov iz sv.pisma. Kar je bila opera na svetovnem poprišču, je oratorij na religioznem. Tudi »cantata« (kantata) je v dobi monodije oznaka za razširjene večdelne samospelve, kjer se menjata petje arioznega sloga z recitativom v dramatični zamisli — vse to pa združeno v enoto — čeprav v različni taktovni meri.

Dandanes razumemo pod imenom »kantata« večjo vokalno skladbo z instrumentalnim spremljanjem: posamezni sestavni odstavki so označeni kot solo-spevi, dueti, zbori. Od oratorija se razlikuje v tem, da pogreša epičnega in deloma dramatičnega značaja, čeprav je slednjega docela izključiti nemogoče, ker se tudi čista lirika nehote večkrat dvigne do jakih dramatskih vzponov.¹

V širše razmotrivanje ene kot druge oblike se tukaj ne moremo spuščati: zadostuje zaenkrat le ugotovitev, da sta obe obliki z novim slogom začeli rasti in se razvijati. Ta rast in razvoj sta pa še deloma neraziskana, si v gotovih točkah zelo slična, četudi sta se oba naziva v teku razvoja delno odmikala od tega, kar ustaljeno pomenjata danes.

Glavno torišče neapoljske šole znači brezdvomno opera in instrumentalna glasba. Splošno glasbeni razvoj v melodični in harmonski smeri se je odigraval tam; radi ozke povezanosti je pa bila tudi cerkvena glasba tega napredka deležna: žal pa velja tudi za to dobo, da je zelo malo skladb ohranjenih. Kontrapunktični slog rimske šole živi še dalje, toda že prevladujejo instrumentalno spremljane cerkvene skladbe, v katere so močno zašle tedanje operne manire.

Poleg številnih latinskih maš najdemo tu psalme, Magnificat, Stabat mater, oratorije, kantate in komorne duete, poleg novoporajajočih se oblik instrumentalne glasbe. Ustanovitelj neapoljske šole, Francesco Provenzale je važen le kot operni skladatelj, dočim tvori glavno glasbeno osebnost Alessandro Scarlatti (1659—1725). Po dosedanjih raziskavanjih je pisanih večina njegovih del — v strogem kontrapunktič-

¹ Kothe-Prochazka: Abriß der Musikgeschichte (str. 165).

nem capella-slogu in sicer v jasno očrtanih cerkvenih tonih na podlagi c. f. Toda njegova l. 1720. v A-duru izišla maša kaže povsem moderno lice z mnogimi značilnimi lastnostmi tedanje neapoljske šole. On je združil umetnost večglasnega vokalnega stavka z melodično iznajdljivostjo.²

Melodika natančno posnema svetni značaj opernih melodij: ne motiv kot tak stoji v ospredju, ampak smer celotne melodične črte, ki se v velikem loku boči, vzbuja zanimanje: opaža se delitev v prednji in zadnji stavek, ki si medsebojno odgovarjata s končno razumljivo izpeljano kadenco. Tudi harmonija se bliža pomenu, ki ga ima dandanes: vsi lestvični trizvoki se uporabljajo, nadrejenost nekaterih in podrejenost drugih raste sama iz sebe: izraznost glasbenega stavka postaja bolj osebna (subjektivna), čustvena v primeri s prej vladajočo koralno stvarnostjo in umerjenostjo.

Tudi razmerje med orkestrom in pevskim glasom postaja drugačno. Čeprav je bila že v 17. stoletju prevlada pevskega glasu očitna, ne moremo tega v toliki meri reči gledé zgolj spremljevalne orkestralne vloge. S poudarkom solističnega momenta, ki se zlasti jasno izraža v pritegnitvi solo-arije, je v zvezi nameravana preosnova orkestralnega stavka in sicer ne samo kot zborovska celota, ampak tudi s solističnimi vložki, kot pač barva instrumenta zahtevani izraznosti odgovarja: kot osnova služijo godala (Streicher). Vse te samo načete domneve kažejo na veliko razvojno važnost neapoljske šole, ker se tkô tukaj niti, ki medsebojno vežejo Italijo in Nemčijo: ker bi nam sicer bila cerkveno glasbena dela dunajskih klasikov Haydna, Mozarta in Beethovna težko umljiva — ki vsa temelje na teh osnovah: tako da lahko rečemo, da nam je slog neapoljske šole znan in dostopen zlasti po delih imenovanih nemških mojstrov.

Med najpomembnejšimi nasledniki Scarlattijevimi so: Leonardo Vinci (1690—1730), Leonardo Leo (1696—1744), Francesco Durante (1684—1743), Geminiano Giacomelli (1686—1743), od katerih je istotako prav malo skladb ohranjenih.

V Nemčiji je bil Dresden kraj, kjer je cerkvena glasba neapoljskega sloga igrala važno vlogo. S prestopom Friderika Avgusta I. v katoliško cerkev je bila nujno potrebna tudi ustanovitev dvornega pevskega zbora, na čelu katerega so stali po vrsti: Ivan Kristijan Schmidt († 1728), Ivan David Heinichen (1683—1729), Ivan Zelenka (1679—1745) in končno Ivan Adolf Hasse (1699—1783). Pomembno se je udeleževal tukaj kot skladatelj tudi Lotti sicer le dve leti (1717—1719) (glej. Cerkv. Gl., letnik 57, št. 3—4, str. 45), stalno pa Giovanni A. Ristori (1692—1753).

Točnejši vpogled je mogoč zaenkrat le v Hassejevo delovanje. Bil je tudi eden izmed številnih nemških mojstrov, ki je tedaj v obljubljeni deželi glasbe — v Italiji — iskal svojo umetniško izpopolnitev in bil potem hvaležen in priden glasnik italijanske glasbe na domačih tleh. Učitelja sta mu bila Al. Scarlatti in Nik. Porpora, ki je ustanovil v Neapolju pevsko šolo, ki je kmalu zaslovela. Istočasno je deloval

² Prosniz: Kompendium der Musikgeschichte (str. 110).

v Dresdenu Zelenka, ki je bil pa učenec Fux-a in Lotti-ja: da sta se tako dve stilni smeri med seboj kresali. Njegovo cerkveno glasbeno delovanje obsega 10 maš, 3 ofertorije, 3 rekvieme, 10 psalmov, 17 himnov, več antifon, oratorijev i. dr. Stilno bi njegova dela označil takole: Posamezni deli maš in rekviemov tonalno sicer niso medsebojno v nobeni zvezi, vendar je pa opaziti, da so med njimi skupni motivi, ki jih družijo in tesneje sklepajo: nekakšen vodilni motiv ali cantus firmus: posamezen stavek prepreza celotno en temeljni motiv, kar moremo pozneje opaziti v Mozartovih cerkvenih delih. Delitev posameznih mašnih stavkov se vrši popolnoma po načinu neapoljske šole: v splošnem prevladujejo zborovi stavki, ki so na gotovih mestih kontrapunktično oblikovani (Kyrie, Cum sancto Spiritu, Dona nobis pacem). V orkestru prevladujejo godala; kjer se zbor ziblje v raztegnjenih akordih, ljubi orkester motivično in figurativno izpopolnitev.

Hasse je bil močno središče glasbenega ustvarjanja ne samo v Dresdenu, ampak tudi za časa svojega bivanja na Dunaju.

Po njegovi smrti so delovali v Dresdenu J. G. Schürer († 1786), J. G. Naumann (1741—1801) in Franz Seydelmann (1748—1806).

Fran Ferjančič:

Leopold Belar.

(Ob 35 letnici njegove smrti.)

Bilo je jeseni leta 1894., ko sem bil kot kaplan premeščen iz notranjskega Trnovega v ljubljansko Trnovo. Ne dolgo potem potrkala nekdo na moja vrata v trnovskem župnišču. V sobo stopi mož visoke, častitljive postave z dolgo, sivo brado. Prijazno se mi predstavi: »Šentjakobski regens chori Belar.« Želel je o nekem koralnem vprašanju pojasniti, ki sem mu ga od srca rad dal. Spoznal sem takoj v Belarju pravega Izraelca, »v katerem ni zvijače«. Bila sva si na mah prijatelja. Od tedaj je večkrat prihajal k meni, včasih pa tudi jaz k njemu. Ko sem bil pozneje prestavljen k sv. Jakobu, sva si bila še bliže. Najina prijateljska zveza je bila še tesnejša in se ni več pretrgala do njegove smrti. Letos, meseca junija je minulo 35 let, odkar se je preselil od nas v večnost. »Cerkveni Glasbenik« se ga je ob njegovi smrti spominjal samo s kratkimi vrsticami, dasi si je mož stekel ne malo zaslug za cerkveno glasbo vobče in posebej še za Cecilijino društvo. Poskusimo vsaj sedaj nekoliko popraviti, kar je bilo takrat zamujenega!

Nekaj podatkov za ta članek sem povzel po Janko Likarjevem spisu »Leopold Belar« v »Učiteljskem Tovarišu« 1899 in po nemškem učiteljskem glasilu »Laibacher Schulzeitung« 1899.

Luč sveta je zagledal Belar 27. oktobra 1828 v mestecu Idriji, ki je po svojem živem srebru znano skoraj po vsem svetu. Njegov oče je bil rudniški paznik. Idrijčani so vobče dobri, miroljubni, a tudi ukaželjni ljudje. In prav takega značaja je bil tudi naš Belar. Že v prvi mladosti je

kazal veliko nadarjenost za pouk in glasbo. Obiskoval je najprvo glavno šolo v domačem mestecu. Dovršil jo je z najboljšim uspehom.

V glasbi se je začel vežbati že s sedmim letom. Idrija je sploh muzikalno mesto. Bržkone so zanesli tjakaj veselje do glasbe češki rudarji. V Idriji se goji glasba že od starih časov. Skoraj vsak Idrijčan zna igrati kak instrument. Najbolj priljubljene so še gosli. Tudi mladi Belar se je od 7. do 16. leta učil glasbe v Idriji pri Antonu Krašnarju, ki je takrat kot glasbeni učitelj slovel daleč naokrog, tudi izven Kranjske meje. Leta 1844 je izvršil Belar poseben tečaj za gosli. Izuril se je v tem instrumentu tako zelo, da je tudi za hrbtom igral na gosli z veliko spretnostjo. Ob največjih praznikih in posebnih prilikah so v idrijski župni cerkvi kaj radi proizvajali instrumentalne maše. Pri takih slovesnostih je tudi Belar rad sodeloval bodisi kot goslar, bodisi kot pevec.

Po dovršeni glavni idrijski šoli je vstopil v ljubljansko pripravnico, da bi se posvetil učiteljskemu stanu. Seveda mu pri tem študiju ni bila pot posuta s cveticami. Starši ga niso mogli kaj prida podpirati, ker so imeli še več drugih sinov, ki so tudi študirali. Med temi naj omenjam zlasti brata Josipa, ki se je posvetil duhovskemu stanu in je 2. maja 1893 umrl kot upokojeni župnik v Rovtah. Moj nekdanji šef, trnovski dekan in pesnik Ivan Vesel mi je večkrat pripovedoval, da je imel Josip kot bogoslovec fenomenalen bas. Ko je pel v stolnici v bogoslovskem zboru, se je moral zelo premagovati, da ni s svojim mogočnim basom preglasil vsega zbora. Dasi je bil 12 let mlajši od svojega brata Leopolda, je vendar umrl šest let pred njim, star komaj 53 let.

Našemu Leopoldu je zelo dobro došlo, da se je že v Idriji tako temeljito izuril v glasbi. Kot izvežbanega pevca so ga takoj in z veseljem sprejeli med frančiškanske cerkvene pevce in zato je dobival v frančiškanskem samostanu hrano zastonj. Pa tudi v glasbenem oziru mu je sodelovanje na frančiškanskem koru veliko koristilo. Tamkaj se je seznanil z raznimi skladbami in pod vodstvom A. Hilscherja se je praktično vpeljal v cerkveno petje. Sicer pa se je kot pripravnik od leta 1844 do 1847 učil glasbe na c. kr. glasbeni šoli pri slavnoznanem Gašparju Mašku.

Ko je v Ljubljani poleg pripravnice dovršil tudi še poseben tečaj za gluhoneme, je bil leta 1847 — torej v 19. letu svojega življenja — nastavljen kot pomožni učitelj v Cerknici z letno plačo 70 gold. Zares, čuditi se moramo, kako se je mogel preživeti s tako borno plačo! K sreči je ostal v Cerknici samo eno leto. Jeseni 1848 je bil premeščen na novoustanovljeno župno šolo v Borovnici z letnimi 200 gold. Tudi tu ni ostal niti eno celo leto. Že takoj v naslednjem letu 1849 je bil kot definitiven učitelj nastavljen v Trnovem pri Ilirski Bistrici z letnimi 300 gold., kjer je opravljal tudi organistovsko službo. Dasi se ni lahko privadil hudi kraški burji, ki je tamkaj večkrat razsajala in mu je v zimskem času ne redkokrat celo pri zaprtih oknih nanosila snega v sobo, vendar se je v Trnovem čutil zadovoljnega in je tam preživel pet srečnih let. Za njegovo glasbeno delovanje je bilo posebno važno, da se je v tej dobi seznanil s skladateljem

Miroslavom Vilharjem. Belar je bil večkrat Vilharjev gost na njegovem gradu, »na Kalcu«, in pri takih prilikah mu je Vilhar razkazoval, pel in igral svoje kompozicije. Brezdvomno je to na muzikalno nadarjenega Belarja silno vplivalo, da je prav v tisti dobi tudi sam začel skladati.

Ko je bila leta 1854 razpisana učiteljska služba na Brezovici pri Ljubljani, je tudi Belar prosil zanjo. Ker je bil takrat že na glasu izbornega učitelja, je to službo tudi dobil. Pri tem pa je doživel komično-resno dogodbico s tedanjim šolskim nadzornikom Zavašnikom. Ta je namreč Belarju pisal, naj le prosi za Brezovico. Pristavil pa je kot nekak pogoj, da naj pusti svojo brado v Trnovem. In tako je moral ubogi Belar za ceno učiteljske službe na Brezovici žrtvovati svojo lepo brado. No, kakšne velikkanske pedagoške uspehe je dosegel nadzornik Zavašnik s svojim čudnim ukrepom glede Belarjeve nedolžne brade, tega — žal — doslej še nisem mogel izslediti.

Na Brezovici je ostal Belar osem let. Bila so to plodonosna leta neumornega dela. V tej dobi je Belar cerkveno petje na Brezovici silno povzdignil, da je slovelo daleč na okrog. Ljudje so ga zelo spoštovali in ljubili. Ko je neki tamošnji posestnik zvedel, da namerava Belar zapustiti Brezovico, mu je rekel, da naj si izmed njegove črede svobodno odbere najlepšo kravo in naj bo njegova, ako le še nadalje ostane na Brezovici. Toda Belar je bil že pred štirimi leti (1858) določen in imenovan za mestnega učitelja (»Musterlehrer«) v Ljubljani in deželno stolno mesto je imelo zanj mnogo večjo privlačno moč, kakor pa obljubljena krava. In tako se je na veliko žalost Brezovčanov poslovil od njih.

(Konec prihodnjič.)

Stanko Premrl:

Petje nagrobnic pri pogrebih.

Opravičeno se danes marsikdo vprašuje, zakaj se pojó pri pogrebih skoraj vedno iste nagrobnice.

Ne nameravam tu preiskovati vzrokov, zakaj se to godi. Omenil bom le na kratko nekatere. Prvi in poglobitni vzrok je pač v tem, ker se naši pevski zbori na nagrobnice ne pripravljajo stalno, temveč le takrat, kadar je treba pri kakem pogrebu nastopiti in zapeti bodisi kakemu odličnjaku, dobrotniku, pevskemu tovarišu itd. Ko se to zvrši, se pa za petje nagrobnic do drugega nastopa ne brigajo več. — Vsaka pesem ni prikladna za vsak zbor; težje skladbe se malokdo rad loti; vsaka vsakemu ne ugaja. Imamo pač različne okuse tudi v glasbi. — Precej važno besedo ima moda. Danes so v modi te nagrobnice, druge se zde zastarele, mnoge mnogim preveč »cerkvene« in segajo rajši po tako zvanih »narodnih«.

Dejstvo je, da večina zborov poje le kake štiri, pet nagrobnic,¹ nekatere čujemo od posameznih zborov le redko in izjemoma; cela dolga vrsta pa jih je, ki jih noben zbor ne izvaja.

¹ To so: Jenkova »Blagor mu«, ki se poje zares nepretrgoma gotovo že več kot pol stoletja, dočim sta nekaj zelo priljubljeni nagrobnici: Lenček-Riharjeva »Jamica tiha« in Grundmanova »Nad zvezdami« že zelo v kot potisnjeni; P. Angelik Hribarjeva »Človek, glej življenje svoje« in Jelenova »Usliši nas Gospod«. Zadnji čas sta posebno »moderni« narodni nagrobnici: Vavken-

Zato si enkrat pogledjmo to naše glasbeno literaturo bolj od blizu. Vso tiskano in rokopisno bom po močeh — kolikor mi jo je bilo mogoče zaznati in zbrati — podal kar po abecednem redu skladateljev.

Adamič Emil: Slovo. »V hladni noči utrnila«. (Marolt: Nagrobnice III.²) — »Večna luč« (ravnotam). — Materi na grob. »Zdaj nimam te več« (ravnotam) (moški zbor). — Oče naš (Nagrobnica), moški zbor. Založila Ljubljanska župa Jugoslov. Pevske zveze.

Adamič Karlo: Jamica tiha (Slovenski akordi). a) za moški, b) za mešani zbor. — »Ves ta svet je ena raka«, moški zbor; »Z Bogom mili naš prijatelj«, moški zbor (oboje ravnotam). — Padlim vojakom-junakom. Mešani zbor s trobili.

Aljaž Jakob: Pri mrtvaškem sprevodu. »Oj težka pot, oj tožna pot« Moški zbor (Aljaž: Zbori, M N). — Pri pogrebu. »Globoko pod zemljo« (Aljaž: Zbori, M N, Družovič: Lira I). — Grobni napis: »Razvil še ni bil tvoj se cvet«. Moški zbor (rokopis iz Aljaževe glasbene zapuščine).

Bervar Karol: Štiri žalostinke. Slovo in Solze za moški, Smrtni sen in Gomila za mešani zbor. Založila Goričar in Leskovšek v Celju. 3 nagrobnice; dve za moški, ena za mešani zbor (rokopis).

Brečko Josip: Nagrobnica. »Tko još nije onkraj groba našo blagoslovljen kraj«. Moški zbor (rokopis).

Dev Oskar: »Gozdič je že zelen«, »Vigred se povrne«, moška zbor. Izdala Učiteljska tiskarna v Ljubljani.³ — Dve stari koroški narodni nagrobnici: 1. »Zahvalim vas prijatelj«, 2. »Stej sa žji vunka moje dñic« (Zdaj so že ven moji dnevi). Moška zbor. (Dev: Slovenske narodne pesmi s Koroškega, 1912).

Fajgelj Danilo: Žalostinka. »Solza, tovariš nam sili v oko«. Moški zbor. (Jamski odmevi 1907). — Pri mrtvaškem odru. »Oj težka pot«. Moški zbor (rokopis iz Fajgljeve glasbene zapuščine).

Ferjančič Fran: Pokojnemu v slovo. »Oj z Bogom brat predragi« (»sestra draga«). Moški zbor v M N, ženski zbor v Novih Akordih I, mešani zbor v »Cerkv. Glasb. 1912. — Slovo mrtvim. »Naj v pokoju mrtvi spijo«. Mešani zbor (N. A. VI, 3, Družovič, Lira II). — Nagrobnica »O Gospod, vsem vernim mrtvim večni mir in pokoj daj«. Moški zbor (Glasbena Zora II).

Foerster Anton: 1. Tolažba v smrti. »Blagor duši plemeniti«. 2. Ne plakajte! 3. Ob smrti nedolžnega otroka. »Kam si, o dete, šlo brez slovesa?«. 4. »V ozki jami«. 5. »O Gospod«. 6. »Glasi, milo zadonite«. 7. Prošnja za mrtve. »Večna luč naj mrtvim svetí«. Moški zbori (M N. Kot mešani zbori so izšle vse te nagrobnice v »C. Gl.« 1917, 7.-9.) — Libera. Moški zbor (M N). — »Umrli je mož — mož živi«. Moški zbor (Izdaja Glasbene Matice 1910-11). — Rajnega slovo. »Vse, kar živi na svetu« (staroslovenska). Prirejena za mešani zbor v »C. Gl.« 1884, 7. — Grobni napis. »Razvil še ni bil tvoj se cvet«. Po Aljaževi skladbi istotako za moški zbor predelal A. Foerster (rokopis).

Gerbič Fran: Na grobu. »Rože in trnje stelje povsod«. Moški zbor (M N).

Grabnar Stanko: Molitev za pokojne. »Z globočine se glasi mili glas v nebo«. Mešani zbor (rokopis).

Grilane Josip: Vernih duš dan. »Jaz sem vstajenje in življenje«. Mešani zbor (»C. Gl.« 1898, 10).

Devova »Vigred se povrne« in Pavčičeva »Spomladi vse se veseli«.

² Odslej bom Maroltove Nagrobnice na kratko označeval s kratico: M N.

³ Prva pesem je preveč svetnega značaja in pri cerkvenih pogrebi neprikladna. Druga se more peti, če se pojejo obe kitici.

- Grundman J.:** Nad zvezdami. Moški zbor (Pesmarica Družbe sv. Mohorja. — Zbori Gl. M. — M N).
- Hafner Lovro:** Blagor mu. Moški zbor. Samozaložba.
- Hladnik Ignacij:** Nagrobna. »Solz zapustil dol si vbogo«, Moški zbor (Desetero moških zborov. Samozaložba).
- Horak V. E.:** Kaj jokate? Moški zbor (M N).
- Hribar P. Angelik:** »Človek, glej življenje svoje«. Moški zbor (Gl. M. 1881. — M N). — Na grobu Marijinega otroka. »Čujte za slovo iz groba«. Ženski zbor (Slava Brezmadežni). — Nagrobna. »Zgodaj cvetka je zvenela«. Moški zbor (C. Gl. 1907, 5).
- Jelen A.:** »Usliši nas, Gospod«. Moški zbor (Izdaja Gl. Matice 1904-5. — M N. — Zbori Gl. M. — Grum: Priložnostne pesmi). — »Odbilo je srce«. Moški zbor (M N).
- Jenko Davorin:** Nagrobna. »Blagor mu«. Moški zbor (Pesmarica Družbe sv. Mohorja. — Matična izdaja Jenkovih skladb. — M N. — Zbori Gl. M.).
- Jobst Anton:** Pri pogrebu. »Globoko pod zemljo«. Mešani zbor (rokopis).
- Kimovec dr. Frančišek:** 1. Nagrobna. »Kaj je srečnih onkraj groba« oziroma popravljen besedilo: »Tostran groba sreča vene«. Moški zbor (C. Gl. 1901, 4). — 2. Nagrobna, »Oterite, sestre, si solze«. Triglasni ženski zbor (C. Gl. 1906, 3). — 3. Nagrobna. »Oh ne mislimo na nje s solzami«. Mešani zbor (C. Gl. 1915, 10). — 4. Nagrobna. »Odevela cvetka« je spomlad. Moški zbor in trobila: dva rogova in dve pozavni (C. Gl. 1905, 10).
- Klemenčič Josip:** »Večna luč naj mrtvim sveti«. Moški zbor (C. Gl. 1927, 9-10.).
- Kosi Anton:** Nagrobna za triglasni mladinski zbor (rokopis). Za štiriglasni moški zbor predelal St. Premrl (rokopis).
- Kopore Srečko:** Zalostinka. »Usliši nas, Gospod«. Moški zbor (rokopis).
- Kreutzer K.:** Zalostinka. »Tiho, tužno vse žaluje«. Moški zbor (M N).
- Kumar Ciril:** Pri mrtvaškem sprevodu. »Oj težka pot, oj tožna pot«. Moški zbor (rokopis).
- Laharnar Ivan:** 5 nagrobnic za moški zbor (rokopis).
- Leban Avgust:** Nagrobna. »Zvonovi v dolino zvonijo«. Moški zbor (M N).
- Lenček-Rihar:** Jamica tiha. Moški zbor (Pesmarica Mohorjeve družbe. — M N). — Za triglasni mladinski zbor priredil Ciril Pregelj (30 triglasnih zborov).
- Mendelssohn F.:** Beati mortui. Moški zbor (M N).
- Nedved Anton:** Nagrobna pesem. »Trenutka ne poznamo«. Moški zbor (Izdaja Gl. M.: 8 Nedvedovih moških zborov, 1891).
- Pavčič Josip:** »Gozdič je že zelen«. Moški zbor (Založilo pevsko društvo »Ljubljanski zvon« 1926).⁴ — »Spomladi vse se veseli«. Moški zbor (M N, III). — Nagrobna. »Kako je tožno krog in krog«. Moški zbor (Založil Št. Jakobski pevski zbor v Ljubljani).
- Oevirk Ivan:** Tri nagrobnice: 1. »Snivaj mirno, milče naš«, 2. Blagor tebi, družo naš, 3. »Oj vi dragi naši mrtvi« (14 zborova 1920).
- Prelovec Zorko:** Zadnje slovo. »Poljana toži, polje plaka«. Moški zbor (Zbori VI).
- Premrl Stanko:** 1. »Blagor mu«. Moški zbor (M N III). — 2. »Z Bogom, srce plemenito«. Moški zbor (Pevec VIII). — 3. Jamica tiha. Moški zbor (Pevec VIII). — 4. Nagrobna. »Dobil je mir«. Moški zbor (Novi Akordi

⁴ Izdana kot nagrobna, a po svojem besedilu preveč svetna pesem.

⁵ To besedilo v celoti ni povsem vzorno, vendar uporabno.

VII). — 5. Psalm 129. »Iz globine se glasim«. Moški zbor (rokopis).⁶
— 6. »Globoko pod zemljo«. Mešani zbor (rokopis). — 7. Nagrobnica.
»Zahvalim Vas, prijateljic«. Koroška narodna, Moški zbor (C. Gl., 1926, 12).

Sočenko Lojze B.: Dve nagrobnici. 1. »Čez polja veter je zavel«. 2. »Med grobove tihe«. Ženska zbor (Samožaložba, Gorica, 1934).

Stegnar Srečko: Na gomili. »Oj spavaj rajnik«. Moški zbor (M N).

Šček Breda: Nagrobnice (izidejo v kratkem).

Škrbine Janko: Ob pogrebu. »Otrok Marijin, blagor ti«. Triglasni mladinski zbor (rokopis). — Na grobu. »Počivaj nam sestra mila«, oz. »tovariš dragi«. Mešani zbor (Rokopis. Obe skladbi iz Škrbinčeve glasbene zapuščine).

Tevž Anton: Vernih duš dan. »Jaz sem vstajenje in življenje«. Mešani zbor z orglami (C. Gl. 1914, 10).

Tovačovskij A. F.: Tugospiev. »Gori k nebu zvezdnatemu«. Moški zbor (Izdaja Gl. M. 1904-05. — M N).

Vavken-Dev: »Vigred se povrne«. Moški zbor (Zbori Gl. M. — M N III. — Za mešani zbor priredil Anton Grum. Priložnostne pesmi.)

Vilhar F. Serafin: Zalostinka. »Oj spavaj sladko, srce drago«. Moški zbor (M N).

Vodopivec Vinco: Dekliška nagrobница. »Na našem vrtu«. (Pevec 1934, št. 3-4).

Vurnik Matej: Pri pogrebu. »Globoko pod zemljo«. Mešani zbor (C. Gl., 1914, 11).

Zupin Leopold: Upanje mrtvih. »Kadar nekdanj v hladni zemlji«. Moški zbor (C. Gl., 1903, 6).

Zvonar J. L.: Animas fidelium. Moški zbor (M N).

?: Mrtvaški blede angel. Moški zbor (M N).

?: Na gomili. »V miru počivaj nepozabljivi«. Moški zbor (Glasovi v Aljaževi glasbeni zapuščini).

?: »Ne spominjaj se, o Gospod«. Moški zbor.

?: »Verujem, da Odrešenik moj živi«. Moški zbor. (Zadnji dve skladbi sem dobil zapisani v glasbeni zapuščini nekdanjega učitelja in organista v Št. Vidu pri Vipavi, Stefana Franceljna, l. 1866.)

Prepričan sem, da ta pregled naših nagrobnic — to je nagrobnic predvsem naših slovenskih skladateljev in nekaterih drugih, ki so se pri nas udomačile — nikakor ni popoln. Brezdvomno bo še kje kaj natisnjenega in še marsikaj, kar leži skrito v miznici tega ali onega našega skladatelja.

Pa vendar naj ta pregled zadostuje, da vzbudi v naših širjih glasbenih krogih večje zanimanje tudi za tiste nagrobnice, ki se malokdaj ali nikoli ne pojo. Naj bi naši pevovodje tudi pri pogrebnih poskrbeli za več spremembe!

Dostavljam samo še to, da tudi Gallusova skladba »Ecce quomodo moritur justus« (»Glejte, kako umira pravičnik«)⁷ ni nagrobница, temveč liturgičen spev, spadajoč v oficij velike sobote: 3. resp. 2. nočna. Besedilo, vzeto iz preroka Izaija 57, 1. 2 in 53, 7. 8, se nanaša v prvem delu sicer na smrt pravičnega; a ker je povezano z drugim, nanašajočim se na Kristusa, se mora v tej zvezi v celoti umevati samo o Kristusu. Zato ta spev za nagrobnico ni primeren.⁸

Pač pa so s smrtjo in pogrebom kristjanov v najlepši zvezi teksti iz oficija za rajne in iz maš za rajne. Skladbe, zložene na take tekste, bi bile kot nagrobnice najprimernejše.

⁶ Pred leti izposojen in zdaj nekje založen.

⁷ Pri pogrebu P. Hugolina Sattnerja jo je pela Glasbena Matica.

⁸ Na to nas je opozoril msgr. Josip Dostal, ravnatelj kn.-škofijske pisarne v pok. Hvala mu za to!

Nagrobnice.

I.

Končan je dan
skrbi in znoja,
prevar in boja
in sklečih ran.

Iz vseh prevar,
skoz vse viharje
vzplamtel je zarje
in solnca žar.

Na vrh gorá
ni hoje hude,
in strah zamude
ne trepeta.

Korak je zdaj
dospel ti v kraje,
kjer mir željá je
za vekomaj.

II.

Zaplakal zvon nad nami
grenkó je in težkó,
spremili smo te k jami,
pojémo ti slovó.
In tudi naš je spev težak
in vsak občutek je grenak.

Pogledom prst te skriva,
a spev želí ti vnet:
naj ti teló počiva,
dokler ne vstaneš spet,
dokler še nas na desno stran
vstajenja ne pripelje dan.

III.

Kepe bijejo na krsto,
nánjo padajo tožbé,
kličejo glasovi naši,
tebe več ne prebudé.

A dvigne do néba
lahak se nam glas:
zagledala v e r a
nebeški je kras.

Ti počivaš mirno, láhko,
ni težak ti pad prstí,
težka pa je naša pesem,
ob izgúbi nád ihtí.

Odprla je n a d a
zveličanja hram,
tam sreča ti sije
in sveti še nam.

O strašni ločítvi
ne toži l j u b á v.
O združanju poje
vrh nebni višav.

IV.

Zvonjenje oglašá
in pesem se naša
težkó in grenkó.
Spev nádté se sklanja,
pozvanja, oznanja,
da moraš v zemljó.

Vse kmalu odpoje.
Vrh jame bo tvoje
tišina, pokój.
Tvoj grob se zagrne,
v življenje se vrne
pogrebnikov roj.

Utihne pesem naša,
ne bo nad grobom pela,
a v srcu bo zvenela
še dolgo noč in dan.
Ne zábijo te níkdar
ne pesmi ne molitve,
želeče si združítve,
ko tek bo naš končan.

V.

Sólze prikrite
vidi le Bog.
V pesem izliva
jad se in jok.

Komaj glasovi
naši pojó,
petje duší nam
grenko slovó.

Le pesem še spremlja
poslednji tvoj pot
iz solzne doline
prevare in zmot.

Kaj mar ti je naša
obupna bolest?!
Ti dvigaš se gori
do solnca in zvezd.

Ne čutiš gorjá več,
ne vidiš solzá,
ne slišiš, da spev nam
drhtí, trepetá.

Pojémo o ločitvi,
srce nam krvaví,
a tvoje se v združitvi
z Gospodom veselí.

Po čemer hrepenelo
na zemlji je nekdáj,
bogato, radodarno
delí mu srečni raj.

VI.

Spavaj! Delo je končano!
Zadnji že prelit je znoj.
Več srce ne bije burno,
v njem utihnil vsak je boj.

Jama ti je izkopana,
spanja kraj ti je postlan.
Hrup noben ne bo te motil,
klical te ne bo na dan.

Skrb ne leže ti na čelo,
bol obličja ne stemní,
solza ne skalí pogleda,
ne poteče iz očí.

Ne pretrese te nevihta,
ne vzbudí noben vihar.
Nékdaj pa zapoje tromba,
rajski vzdramí te klicar.

Dvignemo se vsi iz groba,
božji skličé nas ukaz,
gledat srečo vekotrajno,
svetli Jezusov obraz.

VII.

Za teboj žaluje
tiho vrtec tvoj,
rožic so očesca
rosna za teboj.

Ali solnčni žarki
roso popijó,
v novi se radósti
rožice odpró.

Tudi naše sólze
spet se posušé,
a veselju več se
ne odpre srcé.

Ptički umólknilí
tisti so hip,
ko ti prenehal je
srčni utrip.

Trudno telo ti že
grob je objel,
zopet oglašá se
ptiček vesel.

Nam ne zapoje več
rádosti glas,
žalost zamaknjena
v rajski je kras.

Misli so neme nam,
žélje molcé,
zate in zase nam
prošnje kipé.

VIII.

Ah, sami smo ostali
in z nami trud, vihar.
Oziramo se gori,
kjer sije mirni žar.

Prinesla je venec
Devica devic
in Jezusov sladki
pozval te je klic:

Presrečna pot je tvoja:
prišel je angel tvoj
in v rajsko domovino
odvedel te seboj.

»Ob sebi ti sedež
pripravil sem zlat
in čašo ti večnih
nalil sem naslad.«

Organistovske zadeve.

Glede organistovskega vprašanja smo prejeli zadnji čas tri dopise oziroma članke. Radi pomanjkanja prostora objavljamo le njih glavne misli.

Dopis organista Luka Armenija je splošnega značaja. Poudarja, da odločilni faktorji na nekaterih župnijah za kor sploh in za organista še posebej premalo store. Ne kupijo niti potrebnih muzikalij, se nič ne pobrigajo za popravo slabih orgel, so organistu večkrat malo naklonjeni; organistom so se zgodile že naravnostne krivice. Drugod se zadovoljujejo s samouki, samo ker so cenejši in čeprav cerkvena glasba radi tega v dosti primerih škodo trpi.

Dva dopisa, ki sta ju napisala organista: Ludvik Pečnik in Andrej Miklavčič, odgovarjata na članek o organistovskem problemu, ki ga je napisal »župnik na majhni župniji« in je bil priobčen v Cerkvem Glasbeniku v letošnji 5.-6. številki. Oba sta proti temu, da bi se moral organist, ki mu organistovska služba ne donša za življenje zadostnih sredstev, udinjati za dninarja in težaka. To bi bilo priporočljivo le v izrednih, najslabših primerih. Pri kmetu se delo danes sploh težko dobi, ker je tudi kmet slabo situiran in delo rajši sam s svojimi ljudmi opravi. Pri kakem podjetju bi organist tuintam dobil delo; a ker bi bil radi svoje glavne službe primoran zdajpazdaj od dela pri podjetju izostati, bi ga podjetnik odslovil. Organist, zmučen in izčrpan od takega težkega dela, bi bil tudi kaj malo razpoložen in zmožen na večer potem imeti še pevske vaje kakor tudi sploh dobro vršiti svojo cerkveno službo. In končno žuljave roke! »Prav rad pritrdim,« piše organist Pečnik, »da je mogoče s trdo žuljavimi rokami deliti blagoslove in sv. zakramente ter darovati sv. mašo. Nihče pa ne more potrditi, da je s trdo žuljavimi rokami mogoče biti dober organist, prav za prav igravec. (Dobri igravci imajo namreč povsod prednost oziroma bi jo morali imeti.) Sicer pa organisti v 99. primerih za svoje potrebe tudi žagamo in cepimo drva, kopljemo, zalivamo in rahljamo zemljo in opravljamo vsa druga opravila, ki so potrebna pri domačem gospodarstvu, kolikor ga kateri ima. Kajti malokateri od nas si more »špogati ta luksus«, da bi si za navedena opravila najemal tujo moč. Toda, da bi se organist udinjal, kot članek namigava — za dninarja pri kmetu, potem pa, odkrito povedano, organistu ni treba več biti organist; kajti, če sem eno, ne morem biti drugo, potem je boljše, da se kar za stalno udinjam za poljskega delavca, težaka ali hlapca. Kako bo organist — poljski delavec — gojil cerkveno glasbo, se kulturno udejstvoval, si lahko vsak sam predstavlja.

In kako se naj takšen organist docela posveti svojemu poklicu, čega pa že sama borba za existenco od tega prav za prav odvrača, ker mora v glavnem misliti in se pehati

samo za tem, kje bo ujel kakšno sredstvo, ki ga bo preživilo. — Delo, namreč ročno delo, res ni nobena sramota, samo pozabiti ne smemo, da imajo poedini stanovi svoj odmerjen delokrog in svojstveni življenjski smoter. Zato ne gre, da bi poedinec, ki pripada h kakšnemu svojstvenemu stanu ali poklicu, hkratu bil primoran še opravljati kakšen drug posel, ki nima pravnih sorodnega z njegovim, *ker ga mora, če ga vrši, vršiti na škodo in zapostavljanje svojega življenjskega cilja in stanovskih dolžnosti*. Primerov za to trditev najdete dovolj med organisti. Trditi pa, da radi slabega ekonomskega položaja ni mogoče, da bi tudi na mali župniji ne mogli organista, ki gotovo zaeno opravlja cerkovniški posel ter je s tem vsem sigurno v toliko zaposlen, da mu ne ostaja časa na pretek, oskrbeti vsaj do eksistenčnega minima, da vsaj stradal ne bo, je v vseh ozirih pretirano in neopravičljivo.¹

Pri dobri volji, nekoliko treznem vpogledu v organistovo delo in večji naklonjenosti nasproti organistu, bi se dalo gmotno stanje organistov kolikor-toliko izboljšati in doseči eksistenčni minimum skoraj povsod. »Poznam župnika,« pravi organist Miklavčič, »ki je mnogo žrtvoval za svojega organista. Pri prejšnji majhni plači, ki jo je imel po posameznih hišah, dobi zdaj svojo plačo potom občine in je hvaležen svojemu župniku, ki je storil mnogo korakov ter s svojim energičnim nastopom dosegel svoj cilj.« »Vernike je treba vzgajati k temu,« piše Pečnik, »da bodo dajali za cerkvene potrebe in seveda tudi za organiste, kakor dajejo v Ameriki in kjer zaradi tega vera nič ne trpi. In vsaj s konkurenčnim zakonom naj se zagotovijo dajatve v naturalijah, da bodo organisti prišli do zakonite podlage svojih prejemkov.«

Ker že precej dolgo obravnavamo organistovsko gmotno vprašanje in so se med tem časom pojavila razna mnenja o primerni rešitvi tega vprašanja, se nam zdi, da bi bilo prav, ako bi se tudi višje cerkvene oblasti v Ljubljani in Mariboru izjavile o tem vprašanju.

Pričakujemo od naših škofijskih ordinariatov tudi, da bodo o prvi primerni priliki končnoveljavno uredili vprašanje glede nastavljanja organistov in da se odpravi marsikak nered, ki tozadevno vlada sedaj po raznih, tudi boljših korih.

Vse slovenske organiste, zlasti člane naših organistovskih društev, opozarjamo na list »Bodočnost«, ki je začel letos izhajati v Ljubljani in prinaša zelo važne in poučne članke o organistovskih vprašanjih. Berite zlasti štev. 5. in 6.: Beseda o naših organistih in Pokojninsko zavarovanje organistov. Uprava lista je na Miklošičevi cesti 6. Cena listu je na leto 24 Din, posamezna številka 2 Din.

Koncertna poročila.

I. Koncerti v Ljubljani. O priliki posvetitve nove cerkve sv. Cirila in Metoda je tamošnji pomnoženi pevski zbor priredil 1. julija cerkveni koncert, sestoječ iz skladb naših skladateljev: Železnika, Tomca, Jobsta, Klemenčiča, Hladnika, Mava, Kimovca, Sattnerja, Premrla in Puša. Peli so v mešanem, moškem in mladinskem zboru. Najboljše so doneli mešani zbori, bodisi à capella bodisi spremljani s harmonijem. Koncert, ki ga je vodil g. Ludovik Puš, pevovodja te cerkve, je bil skrbno pripravljen ter je v celoti prav lepo in častno uspel.

¹ »Da bi župnija, ki šteje 700 duš, t. j. do 150 posestnikov, ne mogla vsaj v naturalnih dajatvah v zvezi z drugimi dohodki oskrbeti eksistence ene družine ali vsaj osebe, tega si ne bo upal nihče trditi.«

II. Koncerti drugod. 24. junija je bil koncert pevskega društva »Zarja« v Tacnu pod Šmarno goro. Sodelovala so tudi nekatera druga društva. Vodil je organist Franc Premrl. — 29. junija je cerkveni pevski zbor v Črnomlju priredil v Prosveti svoj prvi samostojni koncert. Vodil ga je g. dekan Bitnar. — 11. julija se je vršil v Št. Vidu nad Ljubljano pevski koncert naših cerkvenih pevovodij. Zbor je štel okrog 50 pevcev. Koncert je bil plod tridnevnega pevskega tečaja. Vodila sta g. Puš in g. prof. Bajuk. Koncert je lepo uspel. — V Mariboru je v koncertu prvič nastopil mariborski pevec Slavko Lukman. — 29. julija je pevski zbor sv. Marije »Branimir« iz Zagreba priredil cerkven koncert v rajhenburški baziliki. — 4. avgusta se je vršil v kapucinski cerkvi v Celju cerkven koncert na čast sv. Konradu, nedavno za svetnika proglašenemu kapucinskemu bratu. Orgelske točke je izvajal kapucin p. Anzelm Canjuga. Igral je Canestrarija, Rihovskega in Rheinbergerja. Pevski zbor »Celjskega Zvona« pod vodstvom prof. M. Močana je odpel dve Mihelčičevi in štiri Sattnerjeve pesmi. Nastopilo je tudi nekaj solistov. — 5. avgusta je cerkveni pevski zbor iz Veržaja nastopil v Središču in Ormožu. Vodil je g. Pečnik. — 12. avgusta se je vršil v Žireh cerkven koncert staro-loškega dekanijskega pevskega zbora. Vodil ga je g. Matek, orglal g. Jobst. — Isti dan so v Semiču nastopili v koncertu belokranjski cerkveni zbori iz Črnomlja, Dragatuša, Radovice, Metlike in Podzemlja. Pri dopoldanski božji službi so pa v skupnem zboru s Semičani vred peli Tomčevo Slovensko mašo pod skladateljevim vodstvom. — 26. avgusta je bil cerkven koncert v Kamniku. Vršil se je ob 200 letnici dozidanja kamniške župne cerkve. Pevski zbor, močan in izvrsten, je vodil organist N. Loboda. Kot solisti-pevci so nastopili: gospa Fanči dr. Čadeževa, gdč. Justi Toniževa in g. Ciril Vremšak. Na orglah pa sem mesto obolelega g. prof. Tomca sodeloval podpisani. Igral sem Kistlerjev Slavnostni preludij, Vittadinijevo Meditacijo in Franckovo Sortito ter spremljal pevske točke. — Dva velika koncerta pevcev iz Savinjske doline sta se vršila dne 15. in 26. avgusta. Prvi v Braslovčah, kjer je nastopilo šest zborov: z Gomilskega, iz Polzele, od Sv. Jurija ob Taboru, z Vranskega, iz Braslovč in iz Šmartnega ob Paki. Drugi v Radmirju pri Sv. Frančišku. Tu so nastopili Radmirjani, Šmihelčani, Honečani, Mozirjani, Šmarčani in Gornjegrajci. Da tudi Štajerci zadnji čas tako vneto goje slovensko pesem, nas zelo veseli. — O priliki evharističnega kongresa v Mariboru je pevsko društvo »Maribor« izvajalo 7. in 8. septembra Händelnov oratorij »Mesija«. Kot solisti so sodelovali ga. Lovšetova, ga. Golobova, g. Adrian in g. Neralič. Vodil je g. stolni kapelnik Gašperič. St. Premrl.

Dopisi.

Kresnice. Dne 9. julija t. l. smo odposlali stare orgle na Kresniških Poljanah deželnemu muzeju. Tako je nasvetoval mons. V. Steska. Pred dvema letoma je orgle ogledal in popisal dr. Mantuani. On je sodil, da so te orgle tretje najstarejše v škofiji. Prvotno so bile v kapucinskem samostanu (kje?), potem v Mengšu, na Homcu in na Radomljah. L. 1886 so jih kupili v Kresniških Poljanah. Sedaj bodo s svojo zgodovino Bogu čast pele. Ostanajo pa lastnina cerkve, ker ni nihče nič plačal zanje. Namesto orgel bomo odslej rabili harmonij, ki smo ga že kupili. Eno leto je bil rabljen. Delo Brandla v Mariboru. Ima 9 registrov, 5 oktav in 2 zbiralnika. Stal je 8000 Din. Dali smo 3400 Din. Pobirali smo po fari in smo zadosti nabrali. Janez Dolinar, župnik.

Slovenjgradec. Od nekdanj slovi Slovenjgrader po svojem petju. Odkar je pevovodja g. Alojzij Kranjc, je petje tako društveno kot cerkveno na vzorni višini. Naša farna božja služba je ob nedeljah in praznikih ob osmih, pa je cerkev vedno natlačeno polna vernikov, ki jih ne vabi samo lepa cerkev, ampak še prav posebno krasno cerkveno petje. Cerkveni zbor šteje 7 sopranov, 7 altov, 3 tenorje in 6 basov. Zastopani so vsi stanovi.

Posebno se je proslavil zbor o priliki cerkvenega koncerta dne 17. junija. Ta dan smo praznovali blagoslov stare cerkvice sv. Duha. Dopoldne je cerkveni zbor res mojstrsko prepeval pri pontifikalu stolnega dekana g. dr. Cukala, popoldne ob petih pa je priredil s pomočjo salonskega orkestra cerkveni koncert. Koncert je obsegal tele točke: Sachs J. G. op. 103: predigra za orgle, nato kratek govor o cerkveni glasbi, ki ga je govoril domači župnik, sledile so točke: Mendelssohn-Bartholdi: svatbena koračnica, orkester in orgle, Mav: Srečna Devica Marija, Bratuž L.: Strašno trpiš, Zveličar moj, Vodopivec: Raduj se Kraljica, Tome: O sončni maj, Schwab: Zdrava Marija. Vse točke je zapel mešani zbor. Sledili so odlomki iz Kempterjeve: Missa pastoralis. Pevce je spremljal salonski orkester. Posebno je ugajala pesem: Premrl: Srce preljubeznivo za mešani zbor in bas solo. Koncert je zaključila lepa pesem P. Hugolina Sattnerja: Pred tvoj evharistični tron za zbor in orkester. — Na koncu prireditve je bil še blagoslov z Najsvetejšim.

Splošna sodba vseh udeležencev koncerta je bila, da kaj tako dovršenega še ni bilo slišati pri nas. Zbor je res lepo zapel in podal skladbe tako, da smo imeli umetniški užitek. Vsi pevci — posebno solisti — zaslužijo pohvalo in zahvalo, posebno pa še organist in pevovodja g. Kranjc. Naj zbor napreduje in se razvija, da bo mestu v čast, Bogu pa v slavo!

Sijajno je igral salonski orkester, ki je med pevske točkami podal Händelov Largo in Čajkovskega op. 40. Sodelovalo je 20 moči pod taktirko g. davčnega uradnika Horvata. Naš salonski orkester je sestavljen iz vseh stanov: posebno učiteljstvo se pridno udejstvuje. Poleg tega vidiš pri orkestru uradnike, odvetnike, sploh vse poklice. Z veliko ljubeznijo in umevanjem je zbor sodeloval in se mojstrsko odrezal.

Udeležba je bila prav dobra. Naša mestna župna cerkev — vzor lepe hiše božje — je bila prav polna. Tudi gmočna stran koncerta je bila prav zadovoljliva, saj je prišlo za popravo stare cerkvice čez 3000 Din čistega. Vsem, ki so pripomogli do tega uspeha, tako zboru kot orkestru: najlepša zahvala! Naj se pevski zbor razvija in razvije do najvišje popolnosti! Isto želimo tudi orkestru in njegovemu dirigentu.

Jakob Soklič, mestni župnik.

Dunaj, XXI/I, okraj Floridsdorf, fara sv. Jakoba ap. — Gospod urednik! Svočasno mi omenili, naj Vam kaj napišem o dunajski cerkveni glasbi. Zato Vam pošiljam nekaj vrstic o cerkvenem petju pri fari sv. Jakoba ap. — Sv. Jakob ap. je tako reven, da nima niti svoje lastne pesmi, kadar je njegov god. — Tukaj se poje precej latinskih maš, največ nemških in potem čeških skladateljev; s spremljevanjem godal in pihal, kakor jih je dotični skladatelj določil. Poje se tudi semtertje brez instrumentov. Tudi vloge: graduale in ofertorij so večinoma vložene od dotičnega praznika. Včasih pa tudi obe besedili recitirajo in za ofertorij pojejo kak Ave Marija. Kar se tiče introita in komunije, se pa le recitirata ali pa popolnoma opustita. Večkrat sem že opozoril in prosil g. pevovodjo, naj vpelje koralni introit in komunijo; pa mi je vsakokrat rekel: bom že. — Do danes še ni kupil knjige za spremljevanje koralnih spevov, akoravno ima zato denar na razpolago — okoli 600—700 šilingov — samo za nakup not in za godbenike. Odkod ta denar, Vam moram tudi povedati, ker pri Vas tudi lahko tako naredite in vpletete. Koncem cerkve je prizidana veža, ima tri zidove in se s cerkvijo popolnoma zapre. Na desni strani v kotu pri vhodu v cerkev je kip svetega Simona Tadeja. Pod podobo je pušica za denar. Na prednji strani pušice je napis:

Milde Gaben für Kirchenmusik.

Mili darovi za cerkveno glasbo.

Dunajčani radi poslušajo instrumentalno cerkveno glasbo, zato namečejo v to pušico tekom leta do 700 šilingov. Ta vsota je pevovodji na razpolago za nakup not in za nagrade godbenikom. Cerkveni zbor, moški in ženske, poje zastonj. Pevski zbor je močan 30 do 40 glasov. Med temi jih je mnogo, ki igrajo klavir, gosli, kitaro, citre, mandolino in druge instrumente. — Ta zbor poje samo enkrat ob nedeljah in praznikih ali kadar so pete litanije, ki se pa pojo latinsko samo na koru, a pred oltarjem nič. Navadne

nedelje jih pride malo na kor. Naj omenim še dan Sv. Rešnjega Telesa. Tu se pojo pri postajah štiri himne od Leitnerja. In sicer pred blagoslovom latinska himna, po odgovorih in molitvi, nemška blagoslovna. Med procesijo pojo Pange lingua, štiri kitice. Pri blagoslovu v cerkvi: Tantum ergo in Genitori. Kvartet pihal spremlja pevski zbor pri vseh napevih. Med pevskega odmori igrajo godbeniki cerkvene himne drugih napevov, kar pobožnost jako povišuje. Sodeluje tudi vojaška godba. Tudi ta igra po vsakem blagoslovu po eno ali dve cerkveni himni ali kako pesem k blagoslovu, kar se jako lepo sliši in povišuje čast Bogu. Za tem sledi tudi kaka koračnica. Potem so povabljeni v društveni dom na pogostitev: pevski zbor in štirje godbeniki, vojaška godba, vojaštvo, ki spremlja sv. Rešnje Telo, ministranti in drugi sodelujoči pri tej svečanosti. — Za to parado in pogostitev nabirajo denar že mesec dni prej gospodje in gospe, in nabere kakih 300 šilingov. Vsak povabljeni dobi eno klobaso ali golaž, en kruh, pivo ali vino. Ko se vojaška godba poživí, igrajo razne komade: overture in narodne nemške pesmi itd. Tako je na dan Sv. Rešnjega Telesa enkrat v letu.

Zdaj pa še glede ljudskega petja nekaj besed. Slovenci ste v tem oziru stokrat naprednejši kakor Nemci. Pri nas se oglasi vsako leto ena ali dve novi pesmi, drugače pa je vse staro in malo, malo napredka. Pojemo vedno eno in isto. Človek se že naveliča vedno eno in isto igrati. Za ljudsko cerkveno petje se rabijo sledeče pesmi: 4 mašne pesmi, 2 adventni, 3. božične, 4 postne, 2 velikonočni, 3 sv. Jezusovemu Srcu, 12 Marijinih, sv. Jožef, Živo verjem, Hvala večnemu Bogu. To je vse, kar znači kot ljudsko cerkveno petje. Latinski »Te Deum« se ne poje nikoli. Tudi v drugih farnih cerkvah se malo sliši korala, kar se lahko razvidi iz cerkvenega časopisa, kjer so vsako nedeljo naznani, kaj se poje v tej ali oni cerkvi ob raznih slovesnostih v latinskem jeziku.

To moje kratko poročilo o dunajski cerkveni glasbi, blagovolite g. urednik, sprejeti s pozdravom na Vas in na vse slovenske glasbenike. Zdravi! Z Bogom!

Bernard Pirnat.

Oglasnik za cerkveno in svetno glasbo.

Gradualia et Offertoria. II. del. Gorica 1934. Cena 6 lir. Zbirko, ki obsega 14 gradualov oziroma ofertorijev za večje praznike cerkvenega leta od Binkošti do Vseh svetnikov, je uredil Vinko Vodopivec. Sam je prispeval tudi največ skladb (10), dočim sta po dve Kokošarjevi oziroma Laharnarjevi. Med najzanimivejše štejem Kokošarjev graduala in še posebno ofertorij za Veliki Šmaren. Kot skladatelj kaže Kokošar veliko znanje in spretnost v izražanju, ogiblje se cenenih mest, ohranja vseskozi večjim praznikom primeren slovesen značaj; je tudi dober kontrapunktik. Vodopivčeve skladbe so pretežno homofone, melodijozne. Z ozirom na velike praznike, katerim so namenjene, se nam pa zdijo nekatere malo prevsakdanje; od skladb, namenjenih slovesnim prilikam, smemo zahtevati več glasbenega poleta, več zanosa; s tem seveda ni rečeno, da so glasbeno manjvredne. Nekako v istem slogu sta pisana tudi Laharnarjev graduala in ofertorij za Mali Šmaren. V splošnem bo zbirka dobro služila svojemu namenu in jo moremo le priporočati. Tisk je zelo razločen, nekatere manjše tiskovne napake so že v partituri popravljene.

M. Tomc.

Laudes Eucharisticae. Gorica 1934. Cena 6 lir. Uredil V. Vodopivec. V zbirki so himne za procesijo sv. Rešnjega Telesa z latinskim in slovenskim besedilom; devet jih je zloženih za mešan zbor, štiri pa za moški. Vodopivec sam je napisal pet skladb, L. B. Sočenko štiri in J. Laharnar tudi štiri skladbe. Dodan je še koralni Pange lingua in štiriglasni odgovori pri evangelijih za mešani in moški zbor (pri teh je besedilo samo latinsko, a se lahko podpiše tudi slovensko kot ga pri nas uporabljamo). Skladbe so vse lahke kot jih želijo imeti podeželski zbori, ki navadno niso ne po številu močni niti niso pevsko posebno zvežbani. Zbirko je na opalografu razločno natisnil Roman Pahor, ki jo je tudi sam založil. Obe goriški zbirki prodaja tudi Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani.

M. Tomc.

Trije vzdihljaji. Za ženski zbor zložil Jože Rozman. Samozaložba. Cena 4 Din. Dobi se v Jugoslovanski knjigarni in pri skladatelju (p. Šmarje-Sap). Najkrajše molitve: vzdihljaje imamo tu uglasbene in sicer naslednje tri: Jezus krotki in iz srca ponižni, upodobi naše srce po svojem srcu; dalje: Presveto Srce Jezusovo, usmili se nas, in: O Marija, brez madeža spočeta, prosi za nas, ki se k tebi zatekamo. — Skladbe bodo uporabne posebno za samostane in za samostanske šole, kjer imajo dobre ženske zборе z veliko prakso; same po sebi niso ravno preobširne, čeprav se vsak vzdihljaj trikrat ponovi; vendar se nam zdijo v primeri z vzdihljaji, ki si jih mislimo kar moči kratke, precej razpletene (št. 3). Bogato uporabljeno kromatiko, ki se ji danes že namenoma odmikamo, pogosto menjavanje taktov, ki nekoliko razbije enotnost skladbe: vse to bodo povprečni zbori težje zmagali. Dobrim ženskim zborom pa skladbe priporočamo. (Popravi naslednje tiskovne napake: 1. Prva pesem, 1. vrsta, 3. takt: II. alt naj ima »asc«; 2. Druga pesem, 3. vrsta, 1. takt: II. alt naj ima »a«; 3. Tretja pesem, 2. vrsta, 1. takt: I. sopran naj ima »be« namesto »c«.)

M. Tome.

Zdrava Marija. Pet Marijinih pesmi za mešani zbor in orgle; zložil Alojzij Mihelčič. Celje 1934. Mihelčičeve pesmi so preproste, pa vse enotno zložene; prijazne in odkrite kot on sam so tudi njegove skladbe; v njih nič ne umetniči, z nekaj navadnimi akordi nam preprosto, pa glasbeno čisto pravilno pove, kar misli. Nekatere pesmi bi bile, nekoliko nižje transponirane, porabne za ljudsko petje (št. 4!). V št. 5 sta VII. in VIII. takt majhna reminiscenca na Premrlovo »Slovanska pesem«. V št. 2 naj ima alt v drugi vrsti, tretji takt pravilneje »ges« namesto »fis«, kar bodo tudi pevci lažje zadeli. Pesmi zborom toplo priporočamo.

M. Tome.

Tebe Boga hvalimo. Za mešani zbor zložil Ivan Laharnar. Izdal in na oplografu razmnožil R. Pahor, Ranziano, Gorizia 1934. Prodaja se v Katoliški knjigarni v Gorici. Cena 2 liri. — Laharnar je uglasbil ves slavospev v kar se da zgoščeni obliki: zborovi deli brez slehernega ponavljanja teksta se menjavajo z recitiranimi odstavki. Zborom bi študij še olajšal, če bi celotno delo oblikovno zaokrožil: mogoče bi se dala uporabiti trodelna oblika ABA. Glasbeno je skladba preprosta, razen kratkega figuriranega konca vseskozi harmonično grajena. V tretji vrsti na prvi strani moti nagel preokret v dominantno, kjer uho (kljub »dis«-u) pričakuje subdominanten okret; v četrti vrsti na isti strani naj bi tenor in bas pri »Svet« izpolnila cel takt (celinke namesto polovink), kar bi omililo na zunanji učinek preračunano mesto.

M. Tome.

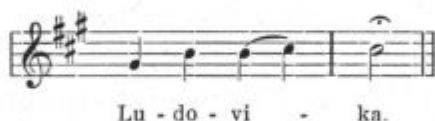
Laharnar Ivan: Litanije in odpevi v čast presv. Srcu Jezusovemu za mešani zbor in orgle. Samozaložba. Z odobrenjem kn. nadškof. ordinariata 23. maja 1934. Udine 1934. Litografija »E. Passero« di G. Chiesa — Udine. Prodaja Katoliška knjigarna v Gorici. Cena 4 lire. — Posebnost teh litanij je, da poje glavni del invokacij triglasni ženski oziroma moški zbor, ves zbor oziroma ljudstvo enoglasno odgovarja. Izjema je le v začetku, ko prične zbor enoglasno z orglami. Tudi vpadata oba zbora drug v drugo in tvorita glasbeno enoto. Stavek litanij samih je strogo cerkven in pravilen razen pri »prizanesi nam«, kjer so parkrat nelepe vzporedne oktave med zgornjimi in spodnjimi glasovi. Odpevov na besedila ljubke Šorlijeve je kar dvajset. Vsi so porabni, vendar ne preveč izraziti. Zdijo se semtertja nekoliko prisiljeni. Tudi v harmonizaciji je tu intam kaka neizglašenost ali trdota. Kjer radi pojo različne litanije in radi menjavajo, jim bodo te litanije in odpevi dobrodošli.

St. P.

Dekliške pesmi »Med cvetjem in v solncu«. Zložila in zapela Milka Hartmanova. Harmoniziral Marko Bajuk. Ljubljana 1934. Samozaložba. — Skladateljica teh melodij piše v predgovoru med drugim: »Te pesmi so mi privrele iz srca. V solncu, od ptičic in rožic sem se učila peti. Preproste so kot so preprosta srca zdravih, veselih deklet; brez vsakršnega umetniškega nakita so v besedi, melodiji in harmoniji.« Pesmi je 25. Prav smiselno in jako dobro jih je harmoniziral prof. Bajuk, največ za ženski, potem pa tudi za moški in mešani zbor. Našim zlasti podeželskim zborom te pesmi prav toplo priporočamo. Med njimi so nekatere pravi biseri.

St. P.

Svetim in blaženim Misijske družbe sv. Vincencija Pavelskega in usmiljenih sester sv. Vincencija Pavelskega. 33 pesmi za mešani zbor, uredil Alojzij Mav, C. M. Beograd 1934. Odobril nadškof. ordinariat v Beogradu št. 2651 1934. — K tej zbirki svetniških pesmi na čast sv. Vincenciju Pavelskemu, sv. Ludoviki, bl. Katarini in drugim je največ prispeval prireditelj g. Mav sam; njegovih je 12 po večini prav lepih, sočnih pesmi. Štiri so moje, štiri Foersterjeve, štiri P. Ang. Hribarjeve, ena Zdešarjeva, ena M. Eleonore, dve Mihelčičevi, tri dr. Kimovčeve in dve dr. Dolinarjevi. Skladbe so značilne za vsakega skladatelja, ki jih je zložil in deloma za čas, v katerem so nastale. Foersterjeve krepke, jasne, diatonične, Hribarjeve preprosto ljudsko cecilijske; posebno posrečene so dr. Kimovčeve: »Pozdravljena mati« iz l. 1920 s posebnim spremljanjem in njegovimi značilnimi alteriranimi trizvoki, terckvartnimi, kvintseksnimi in še višjimi akordi in gladko tekočo melodijo ter dve iz l. 1933 v modernoljudskem, pristno slovenskem slogu z največ vzporednimi tercami in sekstami. Jako lepi sta dr. Dolinarjevi, prva bolj za zborovo, druga za ljudsko petje. Tudi vse ostale so dobre, zelo uporabne. Opozoriti pa moram nekatere tiskovne pogreške. V moji pesmi »Tebe danes« naj ima bas v predzadnjem taktu fis tudi na četrti mah. V Mihelčičevi pesmi »Pozdravljajo te« naj ima sopran v 3. sistemu, 2. taktu šestnajstinki e, d. V dr. Kimovčevi pesmi štev. 19 naj se na strani 30 v 2. sistemu v zadnjem taktu popravi v basu srednji g v a. V Hribarjevi pesmi štev. 21 naj v 4. sistemu, zadnjem taktu dobi bas fis že na drugem mahu. V štev. 23 mora v 2. sistemu, zadnjem taktu stati v basu: c d g, v altu v naslednjem sistemu koncem zadnjega takta pa g. V štev. 24 je v 3. sistemu, zadnjem taktu v tenoru c. V štev. 25 v 1. sistemu, 1. taktu v altu: cis, e, e. V štev. 26 na strani 39 v zadnjem taktu, 2. sistemu: c, a. V dr. Dolinarjevi pesmi štev. 29 v začetku trizvok: as, c, es; v 1. taktu 3. sistema v spremljanju fes, es, f. V štev. 30 v 1. taktu 3. sistema v basu fis. V Mavovi pesmi »Zlata mati« pa naj se na strani 32 v 4. taktu 1. sistemu zboljša deklamacija v:

Zbirko priporočam. Stane 15 Din in se naroča pri skladatelju: Čukarica (katolički župni ured), Beograd. St. Premrl.

Cerer Avgust: Missa s. Jacobi. Samozaložba. Kamnik 1934. Cena 25 Din. — Skladatelj Cerer, ki ga poznamo v naši cerkveni glasbi že po njegovem veličastnem »Tebe Boga hvalimo«, je izdal sedaj v lastni založbi latinsko mašo za mešani zbor in orgle. Pozdravljam to delo, ki kaže zopet precejšnjo samoraslost, resnobo in glasbeno moč. Vsa dikcija je krepka, moška, zdrava. Prevladuje homofonija; samo Hosanna je zložen polifonsko v krožnem kanonu, kjer nastopa vsak nadaljnji glas kvinto višje, in sicer tu v C, G, D, A in E, ki preide enharmonsko v As in nazaj v C. Zbor nastopa deloma v posameznih glasovih, po dva, in v celoti. V Gloriji in Credo sta uporabljena tudi moški in ženski zbor. Orgelsko spremljanje je samostojno, deloma precej figurirano in kaže na instrumentalno zamisel; je pa na splošno skoraj preveč gosto.¹ Nekoliko nenavadna je tonalna razvrstitev posameznih spevov, n. pr. Kyrie prične v G duru, Gloria se nadaljuje v F, Credo v G s koncem v C (Credo je sploh modulatorično najpestrejši), Sanctus in Benedictus v C, Agnus v D. Maša je na vsak način vredna izvajanja; je slovesna, učinkovita, vseskozi cerkvena. Zahteva spretnega organista. — Izdaja sama na sebi pa žal ni najboljša; to zlasti zaradi precej pomanjkljive pisave in raznih tehničnih pogreškov. V Kyrie je takoj v 1. taktu figuracija netočno pisana;

¹ Orgelski stavek je večinoma peteroglasen, pogosto tudi sedmeroglasen, ki se povzpne v sklepni akordi Glorije in Credo do deveteroglasja. Tudi kvinta v pedalu v Gloriji s 16' registri ne bo dobro zvenela; boljše jo je dejati v manual v levo roko.

brezdvomno je mišljeno: h, g, d, a, g, *cis*. Sicer bi pa ta figuracija brez škode izostala, ker je tudi v nadaljevanju ni več. V 3. sistemu naj se v 1. taktu črta e v zgornjih glasovih. pripiše pa v 1. taktu 4. sistema v pedalu c. V Gloria manjka v 7. taktu spodaj f v pedalu. Slabo je napisan začetek ženskega zbora »Domine«. Pri »Qui tollis« (Largo) naj stoji v figuraciji v 5. taktu: d, *ces*, e, d. Pri sklepu naj se besedi »Dei Patris« pravilno podložita! Pedal v začetku Credo je mišljen takole:

G. duhovni svetnik Anton Lesjak, župnik v Št. Jerneju na Dolenjskem, je letos poleti opravil v Stični ob asistenci oo. cistercijanov svojo zlato mašo. G. zlato-mašnik je doma iz Stične. V mladih letih se je mnogo bavil z glasbo. Kot bogoslovec je vodil semeniško petje. V »C. Gl.« je pred leti napisal dva članka in več dopisov. Tudi pozneje se je dolgo živo zanimal za razvoj slovenske glasbe. V Št. Jerneju slušbuje že 32 let in je napisal tudi »Zgodovino šentjernejske fare«. Ob njegovi zlati maši mu želimo, da bi čil in krepak dočakal še biserno mašo.

G. Peter Lipar, organist in kapelnik v Mengšu, obhaja ob 50-letnici ustanovitve mengeške godbe tudi 50 letnico rojstva. K mengeški godbi je pristopil še kot desetletni deček. Tri leta je obiskoval orglarsko šolo v Ljubljani in nastopil s 16. letom službo organista in pevovodje v Mengšu. Opravlja jo že polnih 34 let. Kapelnik godbe pa je že 26 let. Mnogo let je deloval v občinskem odboru kot odbornik in svetovalec, 15 let je bil mengeški župan. Svojo delavnost je posvetil tudi mnogim društvom (med njimi organistovskemu) in zadrugam. Danes je predsednik Streleske družine in Smučarskega kluba. Vrlemu možu kličemo: Še na mnoga leta!

G. Ferdo Juvanec (ml.) je nastavljen za učitelja petja na III. realni gimnaziji v Ljubljani.

V osmini posvetitve nove ljubljanske župne cerkve sv. Cirila in Metoda — od 2. do 8. julija t. l. — so obiskali novo cerkev verniki ostalih župnih cerkva: stolne, frančiškanske, šentjakobske, šentpetrske, trnovske in šišenske. Ob tej priliki so peli pri litanijah pevski zbori dotičnih župnij. Pri jutranjih božjih službah pa pevski zbori še nekaterih drugih cerkva.

Akademski pevski zbor v Ljubljani je izvolil skladatelja prof. Matija Tomca za častnega člana. To pa vsled zaslug, ki si jih je g. Tome pridobil za akademski pevski zbor in njegovo delovanje. Iskreno čestitamo.

Domžalska godba je v avgustu slovesno obhajala 50 letnico svojega obstoja. Posebne zasluge za domžalsko godbo si je stekel sedanji njen kapelnik g. Vinko Riedl. L. 1929 je godba dobila svoj lastni »Godbeni dom«. G. višji kapelnik dr. Josip Čerin je domžalski godbi za njen jubilej zložil in poklonil koračnico, ki jo je godba ob proslavi ponovno zaigrala. Godbi, njenemu kapelniku in vsem godbenikom čestitamo.

Umrli je 19. junija v Mariboru zaslužen frančiškan duhovni svetnik o. Pavel Potočnik. Blagopokojni je bil goreč dušni pastir, izvrsten govornik, neutrudljiv organizator mladine in katoliške prosvete, ustanovitelj mnogih cerkvenih organizacij in katoliških društev. Mariborski mladini je ustanovil godbo na pihala. Ta godba je uživala in še uživa v Mariboru in okolici velik ugled. Neumornega, požrtvovalnega kulturnega delavca bo Maribor zelo pogrešal. Vsemogočni pa naj mu v večnosti obilno povrne vsa njegova dobra dela!

Na letošnjem ljubljanskem jesenskem velesejmu je bila poleg drugih razstav tudi slovenska glasbena. Razstavljene so bile skladbe in slike slovenskih skladateljev iz preteklih dob kakor tudi sedanjega časa. Razni dragoceni glasbeni rokopisi iz preteklosti in sedanjosti. Posebej še naša narodna, naša operna, naša mladinska glasba. Razna stara in nova glasbila. Zanimiva in poučna je bila razstava naše banovinske šole za glasbila. Razstavo so krasili doprsni kipi naših skladateljev in glasbenikov, ki sicer stoje pred Glasbeno Matico. Razstavi je bila priključena koncertna dvorana, kjer so nastopali zbori in solisti.

Ob času letošnjega jesenskega velesejma v Ljubljani se je vršil festival slovenskih plesov. Nastopili so Poljaki, Čehi s Slovaki, Bolgari, Hrvatje in Sloveni-Belokranjci. Žal da ni bilo Žiljanov. Zanimiva so bila zlasti razna narodna kola, ki so jih spremljale lastne ljudske godbe. Imenitno so se postavili Korčulani z vŕteško igro »Moreška«.

Umrla je v Ljubljani dne 10. septembra mlada ga. Mimica Heferle, roj. Pfeifer. Blagopokojna je mnogo let sodelovala kot zelo zmogljiva pevka-altistinja na raznih ljubljanskih pevskih korih in pri Glasbeni Matici. Naj počiva v miru! Preostalih naše iskreno sožalje!

Rihard Orlova latinska maša **In hon. Christi Regis**, ki smo jo objavili in priporočili v 5.-6. letošnji številki, je naprodaj v Ljubljani izključno v Jugoslovanski knjigarni.

V Zalogu pri Cerkljah na Gorenjskem imajo zvon iz leta 1434. Letos je potemtakem star 500 let. V Zalogu visi in poje že 130 let. Vlit pa je bil baje na Angleškem, odkoder je na potu v Benetke se potopil in ležal na dnu morja 100 let. Najden je dospel in bival nekaj časa v Benetkah. Potem pri oo. kapucinih v Ljubljani 120 let. V strahu pred Turki so ga kapucini skrili v Ljubljani. Tam so ga našle ljubljanske nune, ga dvignile in rabile za zeljno kad. L. 1804 ga je od njih kupil Janez Knez iz Sp. Zaloga in ga pripeljal v Zalog. — Taka je zgodovina in tako ustno pripovedovanje o tem 500 let starem zvonu.

Pevsko društvo »Ruše« v Rušah na Štajerskem je v juliju t. l. slavilo 20 letnico svojega delovanja.

V Zagrebu je 14. julija preminul g. inženjer Franjo Dugan, sin prof. Franja Dugana. Blagopokojni je bil tudi nadarjen skladatelj, ki je zlagal za cerkev in svet. Umrl je po dolgem bolehanju samo 34 let star. Velespoštovani družini, zlasti dragemu prijatelju, g. ravnatelju in prof. Franju prav iskreno sožalje! Pokojnemu pa naj sveti večna Luč!

V Zagrebu nameravajo otvoriti orglarsko šolo. »Sveta Cecilija« je prinesla v svoji 4. številki zadevni poziv, ki so ga podpisali: Franjo Dugan, stolni organist, Filip Hajduković, ravnatelj kora v stolnici, Janko Barle, predsednik Cecilijinega društva in Franjo Lučič, profesor muzičke akademije. — Prosijo tudi prišpevkov v ta namen, ki naj se pošiljajo uredništvu »Sv. Cecilije«.

V goriški stolnici je s 1. julijem t. l. nastopil službo stolnega kapelnika mlad duhovnik Viktor Toniutti.

V lateranski baziliki v Rimu popravljajo zgodovinske velike orgle Klementa VIII. Delo vodi Cav. Morettini di Perugia.

V Rimu snemajo pod nadzorstvom Vatikana tonfilm, ki predstavlja življenje, trpljenje in smrt Jezusovo. Sodeluje več tisoč oseb. Glasbene vložke je zložil Lorenzo Perosi. Poleg rimskega simfoničnega orkestra bodo spremljali dogodke tonfilma tudi znameniti pevci sikstinske kapele.

V celovski stolnici vodi cerkveno glasbo duhovnik dr. Egon Pertl. Organist je prof. Franc Schuschnigg¹.

* Stolni organist v Celovcu prof. Franc Schuschnigg je dal 12. septembra za ljubljanski »Radio« enourni orgelski koncert. Sviral je na stolnih orglah in izvajal Bachovo Tokato in fugo v C-duru, štiri Regerjeve skladbe: Consolation, Kanono, Benedictus in Tokato, ter celovškega skladatelja Ambroža Wilhermerja Canonu in fugo. Prof. Schuschnigg je izvrsten organist, virtuos.

Rihard Strauss, nemški skladatelj in eden izmed prvakov sodobnih svetovnih skladateljev, je nedavno dovršil novo veliko opero »Molčeča žena«. Premiera bo v Draždanih.

V katoliško cerkev je prestopil Karel Ch'en, skladatelj in profesor glasbe na univerzi v Pekingu. Z njim vred še več drugih odličnih kitajskih izobražencev.

¹ Praded prof. Schuschnigga je bil Škofjeločan Sušnik. Istotako praded sedanjega dunajskega kanclerja dr. Schuschnigga.

MALI ZAPISKI.

Splošno znan je vzorno zloženi Miserere, ki se poje pri pogrebih in je natisnjen tudi v Grumovi zbirki nagrobnic, a brez označbe skladatelja. V času svojih semeniških študij je bila tradicija, da je bil komponist tega speva bogoslovec Mihael Arko. Pri nekem obisku vprašam velezaslužnega mons. Arkota, čegav je oni Miserere. Odgovoril mi je, da je njegov. Zložil ga je nizko, ker takrat ni bilo dobrih prvih tenorjev. Včasih je pel vlogo prvega tenorja on, včasih pa Karlin, ki je umrl kot škof v Mariboru. Prav bi bilo, da se ob morebitnem ponatisku tega Miserere zapiše kot skladatelj: Mihael Arko.

Vprašal sem še mons. Arkota, kdo je zložil znane, krasne, tako zvane semeniške litanije. Rečeno je bilo svoj čas, da so Foersterjeve. Monsignor mi je odgovoril, da jih je on sprejel kot alojzijeviski pevovodja že kot zelo stare. Torej so od starega, neznanega skladatelja. Kakor znano, jih je pozneje priredil Sicherl. Al. Kralj.

DAROVI ZA »CERKVENI GLASBENIK«.

Msgr. Mihael Arko, častni kanonik in dekan v Idriji, 100 lir; g. dr. Franc Kimovec, stolni dekan v Ljubljani, 100 Din; g. Alojzij Kralj, župnik na Gočah pri Vipavi (v spomin † P. Hugolina Sattnerja), 60 Din; g. Alfonz Breznik, trgovec z glasbenimi instrumenti v Ljubljani, 60 Din; gdč. Amalija Kecelj, učiteljica v Ljubljani, 30 Din; po 10 Din pa so darovali: g. David Doktorič, ekspozit v Radomljah, gospa Zinka Thaler-Lovrec, učiteljica dekliške meščanske šole v Celju, g. Ciril Pirnat, trgovec v Ljubljani, in g. Josip Zrimšek, pevovodja v Bizaviku pri Ljubljani.

DAROVI ZA ORGLARSKO ŠOLO V LJUBLJANI.

Ljudska hranilnica in posojilnica v Škofji Loki, 100 Din; g. Alojzij Šmid, organist v Selcih nad Škofjo Loko, 50 Din.

DAROVI ZA SPOMINSKO PLOŠČO SLOVENSKIM SKLADATELJEM PRI SV. KRIŠTOFU.

Msgr. Viktor Steska v Ljubljani, 50 Din, Neimenovan v Ljubljani 50 Din.

Za vse dospele darove se najlepše zahvaljujemo in prosimo našo glasbeno javnost, da se še z nadaljnjimi darovi spominja našega lista, naše šole in spominske plošče našim skladateljem.

NAŠE PRILOGE.

Današnja glasbena priloga v obsegu štirih strani prinaša: mešane zборе: »Sveta Mala Terezija«, zložil † p. Hugolin Sattner, »Povzdigovanje«, zložil Josip Kenda in »V Zakramentu vse sladkosti«, zložil dr. Jerko Gržinčič ter spev »Reši me« (Libera) za enoglasno petje z orglami, zložil Stanko Premrl. Posamezni izvodi se dobe pri upravi po 1.50 Din.

LISTNICA UPRAVE.

Vse cenjene naročnike, ki smo jih pred kratkim terjali, pa se mnogi do danes še niso odzvali, tukaj zadnjič prosimo, naj naročnino poravnajo. Drugače bomo prenehali dotičnim list pošiljati.

Izhaja kot mesečnik v dvojnih številkah. Cena listu z glasbeno prilogo vred 40 Din, za dijake 25 Din, za Italijo 15 lir, za Ameriko 1 dolar. Uredništvo in upravnništvo: Pred Škofijo 12/I. Odgovorni urednik lista in glasbene priloge in izdajatelj Stanko Premrl v Ljubljani. — Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani Karel Čeč.